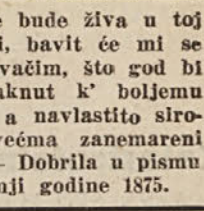

»... ja bih radije ovece
pasti s Mojsesom po kersljivih
Sinajskih planinah, nego na
Faraunskom dvoru u razkošju
plivati — gledajući ugnjetenje
i zatiranja mojih suplemenika.
— Dobrila u pismu Karabaiću
godine 1860.

Dokle me bude živa u toj
suznoj dolini, bavit će mi se
um i sree svačim, što god bi
moglo pomaknut k' boljemu
stanju puk, a navlastito siro-
mašnji i većma zanemareni
dijel njega. — Dobrila u pismu
popu Velikanji godine 1875.

GLASILO SAVEZA JUGOSLAVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

»ISTRA« izlazi svakog tjedna u petak. — Uredništvo i uprava nalaze se u Zagrebu
u Samostanskoj ulici broj 16. II. — Broj čekovnog računa 36.789.

Pretplata: Za cijelu godinu 50 Din; za pol godine 25 Din; za inozemstvo dvostruko.
Za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku.

Revija naših snaga

U novoj smo godini i blizu su glavne skupštine naših organizacija. U pojedinim se mjestima već vrše pripreme za te skupštine. Spremaju se i same organizacije, a i članstvo je zainteresovano tim skorim događajem. To je za organizaciju doista događaj. U nekim organizacijama je to za članstvo možda i jedini događaj, u kojem ono direktno učestvuje čitavom svojom voljom i čitavim svojim značenjem, onako, kako bi moralo učestvovati i u ostalim društvenim događajima.

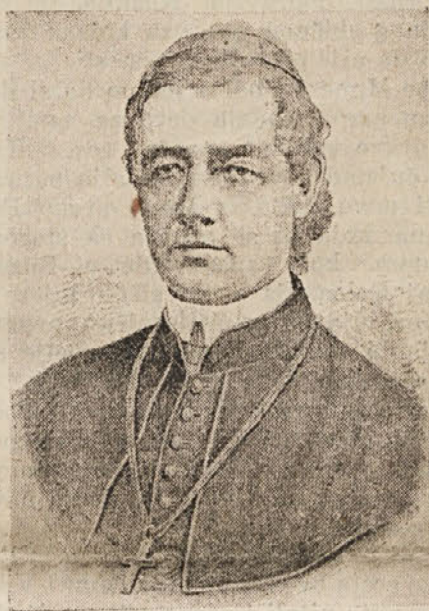
Te glavne skupštine naših organizacija, koje će početi uskoro da se redaju, bit će interesantna revija, bit će neki pregled naših snaga, ali isto tako i naših manjkavosti. Pred nama će prodefilirati naše organizacije i mi ćemo vidjeti njihovu vanjsku, brojčano jaku snagu, mi ćemo moći da opazimo njihove uspjehe u prošloj godini, njihove zasluge i njihove planove za novu godinu, ali vidjet ćemo sasvim jasno i njihove pogreške, propuste, slabe strane i neispravnosti. Pretpostavljamo, da je jedino ona glavna skupština ispravna i dobro provedena, na kojoj dolaze do vjernog izražaja i svijetla i sjene, a ne samo svijetla. Jedino je ona organizacija, koja svojom glavnom skupštinom nastupi tako, da ne zablještava frazama i ne preuveličava svoje rezultate, postavljena na realne temelje. Organizacije, koje bi drugačije postupale uzgojit će godinama u sebi opasnog červa, koji će im nagristi egzistencu.

Pozitivnih rezultata, uspjeha, živog rada bilo je u prošloj godini u našim organizacijama nesumnjivo — Mi smo već u prošlom broju našeg lista na ovom mjestu istakli, da se u mnogim našim organizacijama osjeća novi duh aktivnosti, vrijenja i elana. Taj je novi duh urodio već donekle i plodovima. To će doći do izražaja i na glavnim skupštinama. Prošlogodišnji uspjesi djelovat će bez sumnje na članstvo pozitivno, obnavljat će u njemu vjeru u smisao i značenje organizacije, buditi interes za zajednicu i svijest o apsolutnoj potrebi udružene, organizovane aktivnosti. Ti će prošlogodišnji uspjesi dati organizaciji krštenje, elana, zanosu za akciju u novoj godini, ti će uspjesi biti podloga, s koje ćemo se zaletiti k još većim, još pozitivnijim, još stvarnijim rezultatima u novoj godini. Ali, kako već rekosmo, ti uspjesi ne smiju zablještavati, ne smiju se preuveličavati...

Jer, bezuslovno, mi moramo biti savršeno svjesni i svojih manjkavosti. Članstvo mora uporediti pozitivno s negativnim, ono mora znati točnu bilancu, točnu situaciju svoje organizacije, da bi znalo pravilno prosuditi u čemu je izvor eventualnim pogreškama, što je u organizaciji pasivno, što je negativno, što je balast, a što je štetno. Kao što je zanos zbog uspjeha potreban za uzbuđivanje idealizma, tako je iznašanje prave istine pred članstvo na prosudjivanje i kritiku potrebno zato, da se u članstvu odgaja realno gledanje. Kad je članstvo upućeno i u dobre i u zle strane organizacije, ono će postati svjesnije, da je ne samo dionikom dobra i uspjeha, nego da je i odgovorno za zlo i neuspjehe, pa će biti prisiljeno, da se, u prvom redu biranjem nove uprave organizacije, ako je to potrebno, a zatim i radom u novoj godini pobrine za ublaživanje

Legendarni lik Jurja Dobrile

Rodio se u doba, kad su u Istri još vladali Francuzi, odrastao, izučio se i usavršio pod Metternichom, popeo se na biskupsku stolicu pod apsolutizmom, ušao u ustavnu eru i živio toliko, da je mogao vidjeti barem neke plodove svoga vanrednoga rada i nastojanja. Da se taj rad i to njegovo nastojanje donekle ocijeni, trebalo bi se prije svega prenijeti u cno doba, u sva ona razdoblja, kroz koja je prošao biskupov zaista čudesan život. Trebalo bi uroniti još dublje u vremensku moć, da se iz najprije istaknu prilike, u kojima je naš narod u Istri živio pod raznim svojim gospodarima, da se prikaže sva njegova neiskazana zapuštenost na svim stranama ljudskoga znanja i

odgoja, pa da se tek onda uoci čudo, što ga je naš veliki biskup izveo u duši naših predja i nas, njihove djece. Prije Dobrile naša je narodna ledina bila neobradjena, tvrđa, opora, puna dračja i trnja. I kao da je sve to čekalo njega, ono neko malo ježenjsko pastirče, da svojom blagom rukom odstrani sve ono trnje i dračje i da na onoj našoj ledini udari prvu brazdu.

Već i ta prva biskupova brazda donijela je našim ljudima u Istri nemalo sreće, pa kako je zasjekla duboko do dna narodnog srea, prodrimala je životom istarskim do korjena: krv je drukčije stala da bije, duša drukčije da osjeća, a oči, one unutrašnje i spoljne drukčije da gledaju.

I kao preko noći naš se čovjek preobrazio, pomladio, preporodio.

Kako je Biskup to postigao? Koji su mu bili putevi? Kakva sredstva? O tom bi se moglo nešto da nadje u njegovim Poslasticama. Ima u njima vrlo mnogo pouke, ima je i u ano-

manjkavih, pasivnih i negativnih pojava u svojoj organizaciji.

Biranje nove uprave organizacije, — to je jedno poglavlje za sebe, o kojem bi trebalo malo opširnije govoriti. To ćemo naknadno učiniti, ali već sada možemo reći ovo: u nove uprave naših društava neka se biraju ljudi po svojim stvarnim vrijednostima, najbolji među nama, odličnici po duhu i sposobnosti, ali ne po duhu, koji je stran našoj ideji, ili po sposobnostima, koje ma kako inače sjajne bile, ne mogu biti izdašno plasirane na našem terenu. Birajmo i ljude s tradicijom, ali neka nam to ne bude jedino mjerilo, jer ima i među ljudima bez tradicije pode-snih i sposobnih, čije su sposobnosti možda i nepoznate. Ne treba zazirati

nimnim člancima, što ih je pisao za svoje miljenče »Našu slogu«, ima je naročito u govorima, što ih je izrekao u porečkom saboru i bečkom Parlamentu, a ima je i u nekim njegovim — nažalost vrlo rijetkim pismima, što su nam iza njega ostala. Osobito iz ovih posljednjih izbija silan njegov organizatorski duh. Dobrila je mislio na sve, vidio je sve, pa je i svuda htio da doskoči.

U prvo vrijeme bio je u tom poslu gutov sam. Njegov silni organizatorski duh opućivao ga, da traži pomoćnike. Bilo ih je malo: na prste mogao bi da ih prebroji. Trebalo ih je stvoriti. I on ih je stvarao. Gdje bi mu oko zapelo na kakvog bistrog ili — kako se onda govorilo — na dobrog dječaka, tu bi stao, i ne bi imao mira, dok ga ne bi postao u škole u namjeri, da od njega vremenom bude narodni svećenik, učitelj ili činovnik. Kako mu je oko bilo pronicavo i oštro, to se u izboru rijetko kada prevario. Mladi ljudi, iskolani i odgojeni njegovom pomoći, agledali bi se u njegov svijetao primjer, i tek što bi stupili u život i opasali se svojom snagom, dali bi se na narodni rad: jedni u crkvi, drugi u školi, treći u uredu. Te crkve, škole i uredi postali su već u ono vrijeme blagotvornim podružnicama jedne divne centrale: biskupova zlatnog srea.

U tome je Dobrilina slava i veličina.

Medjutim seljak — onaj neuki, neprosvjettljeni — malo je znao o organizatorskim akcijama i planovima biskupa Jurja, pa ipak je Dobrilu nosio u sreću svome, kao što još nije nijednog svog čovjeka ni prije ni poslije. Otkuda to? Otuda, što se našim ljudima Dobrila već od prvog maha činio kao neki Božji čovjek.

Neiskazano je dirljiv onaj prizor sa starcem, kome nije nikako moglo u glavu, da bi jedan biskup mogao da govori hrvatski.

— Ma ti govoriš upravo kao i mi! — gledao je starac Dobrilu sav zapanjen.

— Da, da, dobro — milo će biskup, — kažite: što želite?

— Ma baš kao i mi, govori ovaj Božji biskup — promrmlja dobri starčić, poklopi se i ode.

Božji biskup! Zašto Božji?

Jer je sav njegov život bio bliži nebu negoli zemlji po kojoj je hodao. Njegova neizmjerena vjera u Boga odrazivala se u njegovim očima, na blagome licu, u svakom njegovu kretnu. Ne samo vjera, već i sve što vjeru čini živom, nad sve uzvišenom: u prvom redu samilost. I baš ona, ta

ni od mladih ljudi, jer se u našoj omladini već počela ozbiljno da ocrta jedna kategorija onih, koji ne samo obećavaju mnogo, nego već i sada nešto znače. A iz naših najbrojnijih radničkih i seljačkih krugova, koji su oduvijek, a naročito u posljednje vrijeme u Julijskoj Krajini pokazali svoju duboku nacionalnu i političku svijest (pratite Specijalni Tribunal!) ne smiju se u odbore organizacija birati više samo — reprezentanti.

Naš će list pratiti glavne skupštine svih naših organizacija i izvještavat će o njima pravilno, u duhu ovih tek nabačenih, dobronamjernih misli, jer mislimo, da je to u interesu cjelokupne naše zajednice.

samilost, uvijek budna i blagotvorna samilost bila je Dobrilina vječna saputnica, na svakom koraku njegova čudesnog života. Ona ga je pratila na svim istarskim putevima i stazama, svračala se s njime u sela i naselja, ulazila je s njime pod siromašne seljačke krovove, ona je ljupko odjekivala iz svake riječi, iz svakoga slova, što bi ga biskup upravo staren ili djetetu, ženi ili djevojci, znanu i nepoznatu — i pošto bi krenuo i izgubio se u daljini, miris i toplina one njegove samilosne do-brote ostajala bi kod onih siromaha, uvlačila se u njihove duše, uselila se u njima i tu ostala za sva vremena. Božji čovjek! Apostol! Ličnost legende!

Već u prvom mu djetinjstvu počela je legenda oko njega da prede svoje tanke, zlatne niti. Slučaj s malim Rovisem u Pazinu, onaj tegobni put preko Učke pješke na Rijeku, a onda u Karlovac, pa izgon iz kolerom zaraženog Karlovca i dolazak na Rijeku, gdje mu ne dadu naprijed... kao ni danas nama tolikima!! I onda opet onaj njegov povratak u Karlovac — povratak, koji je imao da bude odlučan za sve nas! I sav njegov kasniji život, njegovo beskonačno pješčenje u Trst, u Goricu, kasnije u Hrušicu. I sve njegove muke, oskudijevanja i stradanja, pa ono njegovo naglo uzvišivanje, ono pastirsko obilaženje po istarskim selima, s nedostiživim »Oče budi volja« u darežljivoj ruci, oni njegovi razgovori u seljačkim kućercima, ona djeca oko njega, što mu nose svoje siromaške darove — i opet ona njegova dobrotvorna ruka, što se neprestano diže, da nad siromašnog Istranina dozove blagoslov Božji — sve te i nebrojene druge zgodice i sličice nisu li to kao neke svijetle niti, doduše realne, ali kao stvorene, da život jednog čovjeka upletu u jednu divnu, nebesku legendu?

Božji čovjek! Apostol narodni! Naš Svetac — to je bio i naš istarski Otac, Juraj Dobrila!

Takav treba on da ostane za sva iduća pokoljenja naša! Jer takova su ga u dušama svojim nosili svi naši naraštaji, koji su imali sreću, da ga ma samo jedanput vide.

Tu sreću imao sam i ja. U Lovranu je bilo, u jedno lijepo poslijepodne. Na »Vratima« krasan slavluk, do njega s jedne strane mi, mala školska djeca, s druge župnik Andrija Šterk s kapelanima Mijom Laginjom i Kjuderom. Do njih sami gradski odličnici: načelnik, zastupnici, brodovlasnici, kapetani, a uokolo na cesti, pod ladanjom narod — glava de glave, sva sila svijeta. Ujedared zaslavlila zvona, prasnuli mužari, sve se glave otkrile: dolazi kočija, a u njoj naš biskup. Kola stanu, a mi i sav svijet oko nas na koljena, a on, Otac naš, u ljubicastom ruhu, dignuo ruku, da nas sve blagoslovi. A onda svi za njim u crkvu. I meni se čini, da ga još gledam ispred oltara, gdje narodu govori blago, milo, kao pravi Svetac. I opet diže ruku i opet blagosivlje...

A sutradan krizma. I ja sam stao u red i čekam, kako će me se ruka njegova da dotakne. I došao i dotaknuo mi se čela, i to je bio onaj nezaboravni trenutak, kad sam mu pogledao u blage, svete oči i primio ga svega u dušu, da ga u njoj nosim do vijeka.

Viktor Car Emin.

Vijesti iz Julijske Krajine

Katastrofalne gospodarske prilike Julijske Krajine

OČAJNA SITUACIJA ISTRE PREMA TALIJANSKIM SLUŽBENIM PODACIMA. — POLJOPRIVREDA U RASULU. — SVE OSTALE PRIVREDNE GRANE U JAKOM OPADANJU. — PRODUKCIJA SVIH TVORNIKA I INDUSTRIJA PADA. — NAPREDUJE, ZA IRONIJU, SAMO PULJSKA TVORNICA — ZASTAVA ...

Već smo nebrojeno puta u našem listu pisali o velikoj bijedi, u koju je zapala čitava naša Julijska Krajina pod Italijom. Stanje je tamo očajno, katastrofalno. Raspoloženje je naroda takovo, da opravdava slutnju o jednom općem narodnom ustanku, o pobuni, koja ko zna kako bi mogla da svrši. Ono, što se dogodilo u Tinjani i u drugim nekim mjestima na Poreštini, više je nego značajno. Da upoznamo naše čitatelje s očajnim stanjem, koje vlada u našoj zemlji, donasmo danas ovaj članak, koji govori specijalno o Istri, a nadamo se, da ćemo u idućim brojevima moći objaviti nešto slično o tršćanskoj, riječkoj i goričkoj pokrajini.

Na jednoj konferenciji Ekonomskog Korporativnog Vijeća za Istru u Puli podnio je, opširan i detaljno obradjen izvještaj o razvoju kroz prošlu godinu i stanju pojedinih privrednih grana u Istri koncem godine 1932., podpredsjednik toga Vijeća Cav. Domenico Secondo Benussi. Prema tom izvještaju, koji sigurno nije tendenciozno sastavljen, nego baš naprotiv, u kojem je možda mnogo toga i ublaženo, mi za naše čitatelje objavljujemo ove interesantne i upravo žalosne podatke o gospodarskim prilikama u Istri.

Poljoprivreda.

Poljoprivredna godina 1931. završuje se, prema riječima Cav. Benussija, nažalost neveselom. Kriza poljoprivrede, koja se osjeća u čitavoj Italiji, došla je do jakog izražaja i u Istri i to uslijed nepovoljnih vremenskih prilika, a osim toga i uslijed socijalnih prilika (mali, rasparčani posjedi). Benussi kaže: Ako uzmemo u obzir veliki pad cijena vina u godini 1931., pa zaprepastujući porast hipotekarnih dugova kod banaka i kod privatnika, te jako opadanje i manjkavost produkcije najglavnijih grana poljoprivrede, mi dobivamo sintetičku, cjelovitu sliku istarske poljoprivrede. — Ove cifre dokumentuju to stanje:

Produkcija vina iznosila je cirka 280.000 hl. Produkcija pšenice cirka 230.000 kvintali. Pšenice će biti istarskim poljodjelcima dovoljno tek za 6 mjeseci. Produkcija kukuruza iznosila je 63.000 kvintali, to jest bila je za dvije trećine niža od srednje godišnje produkcije, te je apsolutno neznatna prema potrebama stanovništva. Produkcija kumpira iznosila je cirka 135.000 kvintali, to znači, da nije dosegla ni polovicu srednje godišnje produkcije. Produkcija ulja iznosila je 7.000 kvintali, a to je tek polovicu srednje godišnje produkcije. Sijena je prošle godine ukošeno 800.000 kvintala, također tek polovicu srednje godišnje produkcije. Produkcija povrća iznosila je oko 30.000 kvintali, to znači za 4 petine manje od srednje godišnje proizvodnje.

Ribarstvo.

Godina 1931. bila je za istarsko ribarstvo veoma nepovoljna. Ljetni ribolov, od kojeg istarski ribar najviše očekuje, jer mu obično ta sezona najviše dohotka nosi, uslijed toga, što je srđjala ove godine slabo posjetila istarsko more, razočarao je ribare. Ako se uzme u obzir, da je i godina 1930. bila za ribarstvo nepovoljna, možemo da si zamislimo očajno stanje i raspoloženje istarskog ribarskog staleža.

Rudarstvo.

I rudarstvo u Istri proživljava krizu. Poduzeće »Società Carbonifera Arsae« radila je kroz godinu s jednakom produkcijom i jednakim brojem radnika kao i godine 1930. ali je pogodjeno padom engleske valute. Cijene istarskog ugljena pale su za 30 posto, a to je dovelo poduzeće u vrlo težak položaj. Poduzeće da se spasi i održi obara cijene svojoj produkciji, to znači, da otpušta radnike i snižuje i onako niske nadnice.

Cijene istarskog bauxita su danas tako niske, da nijedan rudnik ne radi više niti s najmanjim dobitkom. Nekoja poduzeća rade naprotiv s velikim gubicima. — Mnogo je škodila istarskoj industriji bauxita konkurencija inozemstva, pa tako u prvom redu Jugoslavije i Mađarske. Kriza industrije bauxita u godini 1931. bila je mnogo teža nego 1930. Mnogo je kriva toj krizi vlada, koja još nije uredila pitanje željezničkog podvoza i carina za istarski bauxit, ma da to istarski industrijalci traže već desetak godina.

Industrija kamena.

I ta industrija nalazi se u velikoj krizi, zato jer se u Istri i u Italiji opće sve manje i manje gradi.

Prema službenim podacima bio je koncem novembra u Istri bez posla 1181 radnik rudarske i kamene struke.

Industrija konzerva.

Industrija konzerva igra važnu ulogu i istarskoj ekonomiji. Prijašnjih godina ta se je industrijska grana lijepo razvijala, upravo evala je. Ali prošle godine pala je u veliku krizu. Pao je izvoz u inozemstvo, ali i na talijanskim tržištima slabo je uspjela, gdje ju ubija španjolska i portugalska konkurencija.

Brodogradilišta.

U puljskom brodogradilištu »Scoglio Olivie« imao je prošlih godina oko 300 radnika, a koncem 1931. bilo ih je u tom brodogradilištu zaposleno samo još 150. Uzroci su tom opadanju radne snage u pomanjkanju narudžaba. Jedinu rad, koji brodogradilište još obavlja je popravljivanje ratnim brodovima, ali i toga posla ima sve manje za »Scoglio Olivie«. Privatni brodogradilnici, koji su prije davali većinu posla tom puljskom brodogradilištu, proživljavaju takovu krizu, kakva se uopće ne pamti. »Scoglio Olivie« ima još nešto malo posla demolanjem starih brodova. Prošle godine demoliran je brod »Fiume Le«, a sad se ruši Lloydov »Bucovina« te engleski »Trevean«.

Brodogradilište »Marco Martinolich« u Malom Lošinj, koje je specijalizirano za gradnju jahta, nema naručaba.

Brodogradilišta »Cantiere Venezia Giulia« i »San Tomaso« u Puli, koja su radila samo za ratnu mornaricu, osjećaju tešku krizu, jer nemaju posla.

Mehanička industrija.

Velike mehaničke industrije i nema, ako se ne uzme u obzir tvornica lokota u Puli. Ta je tvornica jedina te vrsti u Italiji. Njezina je produkcija u godini 1931. bila normalna, ali prodaja je u krizi, i ako je snižena cijena robe za 15 posto, jer je strana konkurencija jaka. Razumije se, time u vezi oborene su nadnice radnicima.

Industrija konopa.

I ta grana industrije treško je pogodjena krizom u vezi s krizom u pomorstvu.

Industrija cementa i cigle.

Poduzeće »Società Istriana dei Cementi« osjeća opadanje u prodaji. Ta industrija modernizuje baš sada u ovim kritičkim momentima svoj uređaj, te gradi jednu rotacionu peć. Jednako je teška situacija poduzeća »S. P. M. A.« u Valmazzinghi. — Tvornice cigle provode težak život, jer ne mogu da izvažu iz provincije uslijed visokog željezničkog podvoza.

Kemijska industrija.

Produkcija tvornice sapuna Salvetti e Comp. u Piranu bila je normalna. Normalno su radile i tvornice leda u Puli i Rovinju, ali potrošnja te produkcije bila je u opadanju. Veliko opadanje u prodaji osjetile su i tvornice pjenušavog pića (pasareta).

Električna industrija.

Poduzeće »Società Elettrica Istriana« nastavila je u prošloj godini proširivanjem svoje električne mreže po Istri te je uvela struju u Vrsaru i u Funtani. Koncem oktobra imala je produkciju od 13 milijuna kilovata, ali sveukupna produkcija je u velikom opadanju prema 1930. god.

Industrija stranaca.

Industrija stranaca ili turizam, to je privredna grana, koja je u Istri od svih ostalih u prošloj godini najtež pogodjena. U svim turističkim centrima Istre u prošloj godini broj stranaca je katastrofalno pao prema 1930. godini.

Gradjevna industrija.

Ta se industrija nalazi u kompletnom zastoju. Privatna gradjevna poduzeća, a s njima zajedno i svi obrti u vezi s gradjevnom industrijom apsolutno ne rade. — Ima nešto javnih, državnih radova, naročito cestogradnja, da bi se bar donekle ublažila velika nezaposlenost istarskog pučanstva.

Mala industrija i obrt.

Mala industrije i obrta ima raznih u Istri. Ima skoro u svim mjestima manjih i većih radionica, od kojih su neke od znatne važnosti. Ali situacija male industrije i obrta u Istri vrlo je teška, jer se općenito osjeća veliko pomanjkanje posla.

Ovo što smo dovede iznijeli bio bi opširan sadržaj iz referata cavallera Benussija. Ništa nismo iznijeli, što on nije rekao i nijednu stvar nismo prikazali u tamnijem svijetlu, nego što je to on prikazao. Nije nam to bilo potrebno, jer u tom fašističkom izvještaju i nema svetlih momenta. Niti jedna grana privrede nije u Istri u napredovanju, sve nazaduju osim industrije — — — zastava.

Cav. Benussi osvrće se u svom referatu i na tvornicu talijanskih zastava u Puli i jedino u tom poglavlju može da kaže ovo: »Tvornica tiskanih zastava dobro se je afirmirala, te okupira oko 40 osoba. Ta tvornica kani proširiti svoj uređaj time, što će instalirati jedno odijeljenje za tkanje tkanina za zastave, a to odijeljenje imalo bi da počne s radom u februaru. — Ima mnogo značajne ironije u ovome... Glad, bijeda, propadanje, katastrofa na svim linijama, kompletna mizerija, očaj, — ali ipak svaka kuća u Istri mora da vijori talijansku zastavu bar svaki tjedan jednom put, u znak »vjernosti i zahvalnosti«.

U ČIČARIJI ITALIJA IZGRADJUJE MNOGE STRATEGIJSKE CESTE.

Čičarija, januara 1932. — Nedavno smo doznali da je počela izlaziti vaša novina »Istra« gore u slobodnoj domovini. Uistinu vam možemo reći da nam srce od veselja u nama igra od takovih vijesti. Naumili smo da vam nešto pišemo, da barem vi, braćo draga, doznate što se kod nas događa. Mi smo uvjereni, da nema nijednog našeg čovjeka gore u slobodnoj domovini koji ne čita »Istru«.

Mi sami neznamo šta je našim gospodarima da se ovako žure sa popravkom starih i kopanjem novih cesta. Nedavno svršila se nova cesta Podgorje—Vodice koja se spaja sa starom cestom, što ide preko Čičarije i spaja Buzet—Obrov. Ova cesta nije odgovarala potrebama naših gospodaraka, akoprem se je nalazila u dobrom stanju, široka 6 metara, ali oni su je proširili na 8 metara.

Glavnu cestu Trst—Rijeka također su počeli širiti i sjeći je na raznim mjestima. Cestu između Muna—Staroda također su počeli širiti. Put između Vodica—Muna na brzu se ruku popravljaju. Nastoje, da iz jednog običnog puta, za kojega znamo, da nije od velike važnosti, jer ga rabe Mune i Vodice jedino da si dovezu par naručaja drva za ogrijev, naprave veliku prometnu cestu. Kako čujemo numili su nadalje napraviti novu cestu iz Muna preko Poljana, koja bi se spojila sa starom cestom, koja spaja Obrov—Buzet, kraj Golca. Sa svom silom mjere i pripravlja se za željezničku prugu, koja bi spajala stanicu Herpela sa Šapjanama, i to preko Materije. U naertu je i proširenje stanice u Podgorju. Proširili su stanicu u Herpeljama. Napravili su u Šapjanama kraj starog kolodvora još drugi novi i proširili stari.

Mi se u čudu pitamo: Čemu tolike veze cesta sa raznim stanicama? Više smo puta pitali i razne njihove ljude čemu to sve, a dobili smo odgovor, da to tobože sve nama treba, jer da smo prije bili sasama bez cesta. Ali mi vrlo dobro znamo da se to za nas ne radi.

Naši se gospodari ovuda po našim krajevima na sasama nešto drugo pripremaju. Izgleda po njihovom radu i ponašanju kao da će sutra rat započeti. Mi ne sudimo samo po ovome, što smo vam dosada opisali, nego i po tome, što po našim krajevima često obilaze visoke vojne ličnosti i nenise po našim čičkim bregovima. Nedavno smo čuli mišljenje naših gospodaraka, od jednog uglednog fašističkog funkcionera, koji nam je rekao da će u slučaju rata, koji nije daleko, nas Slavene sve smjestiti u Afriku, u kolonije, jer da smo opasni za Italiju.

Braćo draga, za sada vam javljamo ovo, a čim budemo nešto novog saznali, mi ćemo vam to drage volje javiti za vašu novinu. Uz narodni pozdrav vaš

Čič.

KAKO ITALIJA UPROPAŠTAVA NAŠ NAROD.

Čičarija, januara 1932. — Svi ma je donekle poznato, da je naša kršna Čičarija obilato od Boga nagrađena kamenjem, pa zato se i zove kršna. Kod nas ravnicu, kao što po nekim drugim krajevima naše Istre, nema. Odavna je već poznata činjenica, da mi Čiči nemožemo da se drugim granama gospodarstva bavimo, osim ovčarstvom i ugljenarstvom, ali izgleda, da ćemo morati zapustiti, da pače mnogi su već i zapustili ta naša jedina zanimanja.

Nameću nam naime svakim danom sve više i više poreza i nameta na naše proizvode. Ne možemo si ni zamisliti kako se može od jedne bijedne cvce, platiti ovako veliki porez. Džava nas tjera da platimo 5 Lira po glavni, pokrajina

5 Lira, općina 12.50 Lira, a selo 5 Lira. Budući nam je nemoguće ostati sa marvom kroz zimu kod kuće, moramo seliti u južne krajeve, gdje moramo platiti po glavni 25 Lira, a katkada i više, tako da sav namet iznaša 52.50 Lire. Pa zar nam je moguće i dalje baviti se ovčarstvom?

Što se tiče ugljenarstva naše su nam šumske vlasti pod strogu kaznu zabranile sjeći drva, ne samo za ugljen nego i za našu domaću potrebu, ako hoćemo da si nasječemo malo drva, i to u našoj šumi, moramo imati zato dozvolu od općine i šumske vlasti, tako da ni na svojoj sjenokoši ne smijemo jedan trn, ili bilo kakovo stablo, odsjeći bez dozvole.

Naši gospodari nastoje na svaki način, da nas čim prije unište, jer vide da smo tvrda korenika, pa nas drugačije nebi istrijebili sa ove zemlje.

Naš je narod zapao u silne dugove, pa nije ni čudo, jer nemamo drugih vrela zarade, osim ovih gore spomenutih. Ali da bude zlo još veće, u svakom se našem selu nalaze osobe, mogli bi ih nazvati i krvopije, koje su baš zato postavljene, kao tobože za pomoć našem seljaku, a naš seljak hoćeš nećeš, mora da ide k njima da se zaduži.

I evo što se događa: Nakon nekoliko mjeseci naša imanja idu na bubanj, a to je tako lijepo udešeno da nam ne bi u oči palo, ali i vrapci na krovu znaju već za njihove ciljeve i težnje. Po našim selima obilaze agenti od nekojih banaka, koji kupuju dug za 10% dobitka, znajući da naš seljak nemože platiti duga. U roku od 14 dana oduzme mu se njegovo mukom stečeno imanje i to 95 posto ispod cijene. Ova naša zemlja se poslije izručuje talijanskim familijama, koje vlada kolonizira, i koje dolaze iz svih dijelova Južne Italije.

Teško si je i zamisliti sve muke i patnje koje mi podnosimo. Ali mi ipak dobro znamo da ovako dugo neće ostati. A što se nas tiče, makar i sve izgubili i kad nam sve oduzmu, dušu našu neće nam oduzeti, duša naša ostati će naša, čista, a vjera tvrda kao kremen.

Čič.

ITALIJA SE BOJI TEŽKO BOLNIH

Trst, januara 1931. — Nedavno je bil pozvan na tržaško policijsko slovenski dijak Kuštrin iz Trsta. Tam so ga fotografirali in nato mu je izročeno strogo policijsko svarilo. Eno uro po solčnem zahodu ne sme več z doma in vsako nedeljo se mora javiti na policiji. Kuštrin je težko bolan. Radi živčane paralize je že pred leti moral opustiti študij na idrijski realki in danes hodi ves sključen ter ne more več govoriti. Tudi med italijanskimi tovariši vzbuja splošno sočutje. Vzrok policijskega svarila ni točno znan. Najbolj je bila za dijaka obtežila okolnost, da je poznal nekatere izmed bazoviških žrtev.

PLAČE IN CENE KRUHA.

Trst, januara 1932. — O gospodarskem položaju v Julijski Krajini priča zalostno stanje delavskih plač. Ženske delavke v predilnici v Ronkih pri Tržišču imajo minimalno dnevno plačo 3.50 lir. V tovarni v Podgori pri Gorici je dnina delavk od 5 do 8 lir. Vključ takim nizkim plačam pa je laška vlada dvignila carino za uvoz žita na 75 lir pri stotni in carino na moko na 112 lir. Dobiček ima veleposestniška aristokracija in fašistovska blagajna. Laško časopisje hvali to naredbo kot izraz božanske previdnosti obstoječega režima, ki »vidi in previdi«.

FAŠISTIČKI KOMESAR RUNKO MUKU MUČI DA UMIRI TINJAN.

Pazin, januara 1932. — Kako smo već javili u posljednjem broju, bivši fašistički tajnik u Tinjanu skočio je pred ženama, koji su demonstrirale protiv Italije, kroz prozor i pobjegao od straha iz Tinjana, da se više nije vratio. Na njegovo mjesto postavljen je kao komesar centurijon Giuseppe Runco (Runko) iz Pazina, koji ima nalog, da umiri Tinjan i Tinjance, bolje reći Tinjanke. Ako to provede, to jest, ako mi to podje za rukom on će postati sigurno načelnik u Tinjanu, Pazinu ili bilo gdje, jednom riječju — bit će nagrađen.

Čim je Runko postavljen za komesara, on je imenovao neku komisiju, koja će stanovništvu grada i okolice dijeliti pomoć u novcu i hrani. Runko misli, da je to momentano najbolje sredstvo za umirenje ogorčenog pučanstva, dok se ne nadje nešto bolje, dok se naime ne pohapse i ne utamniče svi oni, koji su opasni i koji narod smućuju. Na Badnjak je priredjena hrana za čitav Tinjan i okolice, ali naš se svijet nije odazvao tome mameu, pa se je ono nekoliko prodanih duša u Tinjanu toga dana našderalo do iznemoglosti. —

KDO JE KRIV? — JUGOSLOVAN!

Postojna, januara 1932. — K nekemu poročniku u Postojni je prišao spomladi neki mlad človek ter se je predstavil kot zastopnik tvrdeke Ripa v Milanu, ki izdeluje smučarske kostume. Poročnik je naročil kostum in dal zastopniku sto lir na račun. Ker ni dobil poročnik kostuma v določenem času, se je obrnil do tvrdeke, katera mu je odgovorila, da ni dobila nobenega naročila. Poročnik je naznanil zadevo sodišču, katero je iskalo krivca hitro med slovensko mladino in po fašističnih informacijah aretiralo in obdolžilo goljufije Marija Dolenca, ki je bil v Postojni obsojen na 6 mesecev zapora in 200 lir globe. Poročnika ni bilo pri razpravi, pač pa je prišel k sreči te dni k prizivni razpravi v Trstu in izpovedal, da Dolenca ne pozna in da on ni bil pri njem. Sodišče je nato Dolenca oprostilo obtožbe.

FAŠISTIČKO VODSTVO U NEKOJIM ISTARSKIM MJESTIMA.

Pula, januara 1932. — Sekretar istarske fašističke federacije potvrdio je slijedeće direktorijume mjesnih fašističkih organizacija:

Dekani: Politički sekretar Mastrachio Edoardo; De Matteis dr. Adolfo; Selles Antonio; Furlani Giovanni; Zaccogna Antonio.

Osor: Politički sekretar: Vodari Giovanni. Odbornici: Sidrovich Stefano; Ruccioni Antonio, Mascardin Antonio; Mavrovich Pasquale; Mayer Domenico.

Veliki Lošinj: Politički sekretar: Bressan dr. Emilio. Odbornici: Antonelli Pietro; Paoli Goffredo; Tartulich Alessandro; Antoncich Giovanni; Perini Giuseppe.

Svetvinčenat: Politički sekretar: Coniglio Mariano; Pirani Pireno; Di Prisco Dante; Volpi Virgilio; Cerneca Dante; Rocco dr. Ermanno.

† RONDIC ALFONZ.

Dekani pri Kopru, december 1931. — 11. decembra smo z veliko žalostjo v sreću pokopali bogoslovca Rondića Alfonza iz Loke v koperskem okraju. Tretji letnik bogoslovja je končal redno, čeprav se je čutil že napadenega od zavratane bolesti: sušice. Zadnji letnik pa ni mogel već obiskovati, ker je bil že preslaboten. Njegovi sošolci so letos kot novomašniki šli med narod, on pa se je po dolgotrajnem trpljenju, vdan v božjo voljo, preselil v večnost.

Pokojni Rondić je bil rojen 1907. leta. Maturiral je leta 1926. na idrijski realki. Pokojni Alfonz je bil zelo nadarjen mladenič in je zelo dosti obećal, zlasti na glazbenom polju. Vsi, ki smo ga poznali, vemo kaj je naš narod z njim izgubio.

Našim Istranima!

Iz stare domovine poznata tvornica tjestenina „Pekatete“ izrađuje u svojoj tvornici još 1924. godine ustanovljenoj u Ljubljani jednako odlične tjestenine (makarone, špagete itd.) kakve je izrađivala i u svojoj tvornici, koja se nalazi u Ilirskoj Bistrici.

Svi Vi, koji znate cijeniti dobru kvalitetu tjestenina zahtijevajte kod trgovaca samo proizvode, koji nose ime „Pekatete“.

Naročito Vas upozoravamo na tjestenine s jajem, koje se dobiju u vrećicama po ¼ kg s napisom „Jajnine“.

U JULIJSKOJ KRAJINI POSLODAVCI MORAJU MILICIONERIMA DATI POSLA.

Trst, januara 1932. — Velika nezaposlenost, koja vlada u Italiji, a naročito u Julijskoj Krajini, pogodila je i fašističke redove, pa su i mnogi milicioneri, koji nisu u stalnoj milicionerskoj službi, ostali na cesti. Poslodavci pak, koji bi eventualno imali nešto malo posla, ogorčeni zbog stanja, u koje ih je dovela Italija, u posljednje vrijeme jednostavno odbijaju milicionere, kada traže posla. I kod reduciranja radništva i namještenika poslodavci su postali kuražniji, te bez ikakvih obzira i straha otpuštaju najprije milicionere i na njima tako iskaljuju svoj bijes. Razumije se, to se je dočulo i u samom ministarstvu korporacija, pa je podsekretar Arpinati poslao prefektima u Julijskoj Krajini jednu okružnicu, kojom strogo naredjuje, da se tome stane na put, jer je to postupanje izrazito antidržavnog karaktera. Milicioneri moraju prvi dobiti posla, a onda ostali građani.

VELIKA NEZAPOSLENOST I BIJEDA NA RIJECI.

Rijeka, januara 1932. — Na Rijeci se zadnjih tjedana osjeća upravo nevjerovatna nezaposlenost. Dok je još prije ipak kad tad došao po koji parobrod u luku sa većim teretom ugljena ili koje druge robe, u mjesecu decembru nije bilo skoro nijednog. Rafinerija petroleuma, koja je dosada radila u punom pogonu, počela je ovih dana da reducira radništvo. Privatne trgovačke firme otpuštaju namještenike, koji bez ikakvih sredstava ostaju na ulici. Nezaposlenost i bijeda na Rijeci upravo je zastrašujuća... Dok se na Sušaku u pučkoj kuhinji dijeli poprečno oko 150 obroka, na Rijeci se ishranjuje u mnogobrojnim pučkim kuhinjama besplatno oko 3500 osoba. Računajući pučanstvo Rijeke na 50.000 iznosi to u postocima preko 7%. Interesantna je činjenica da su se sindikati i fašističke organizacije zauzele da se obustave mnogobrojne zatražene deložacije radi neplaćanja stanarine.

GORIŠKI »MONT« RAZPISUJE ZA NOVO LETO 600 DRAŽB POSESTEV NAŠIH LJUDI.

Gorica, decembra 1931. Iz Gorice smo dobili dopis, ki ga objavljamo v celoti in kateri jasno kaže obupno stanje naših ljudi: Bolj ko kdaj prej bi pristojalo, da nosi naša nesrečna dežela ime Julijska Beračija, kajti gospodarske prilike naših ljudi so tako slabe, da se ne morejo niti vzporediti z onimi med vojno. Naš kmet in delavec sta v taki bedi, da je joj! Trda zima nas je že objela, a od nikoder nobenega zasluzka, od nikoder nobene pomoči. Nasprotno bolj ko kdaj prej nas pritiskajo z različnimi starimi in mnogimi novimi davki, namesto da bi nam vlada priskočila na pomoč ter nam jih odpisala z obzirom na tako slabo letošnje letino.

Naj navedem samo en slučaj: Kdor ima recimo srečo, da si je mogel prirediti kakega prešiča, mora za vsako glavo predno zakolje plačati skoro 80 lir različnih davkov in taks, dočim je prejšnje leto plačal samo 45 lir. Takih in podobnih davkov je vsako leto vedno več in so vse večji, namesto da bi bili manjši. Davčni sistem je pri nas nekaj strašnega. Nobena prošnja, ki jo napravi naš človek, ne pomaga nič, ker take prošnje se čisto enostavno ne upoštevajo in romajo dosledno v koš. Kdor ne plača davkov v određenih obrokih, se mora pač pripraviti na javno dražbo na kateri se ne prodajajo premičnine in nepremičnine niti za polovično, včasih niti za četrtinsko ceno resnične vrednosti. Namen naših zatiralecev je jasen ko beli dan: uničiti nas popolnoma gospodarsko ter na ta način pripraviti ugodna tla za italijanske koloniste, ki naj bi prišli na naša mesta.

Že sam pričetek novega leta bo za marsikoga izmed nas porazen, da ne rečem obupen. Goriški »Mont« nam namreč razpisuje za novo leto darilo nič manj kakor 600 dražb naših posestev iz Goriškega, Vipavskega in Krasga, kajti naš ljudje so zadnje čase tako obubožali in se zadolžili, da ne morejo nikakor več prenesti neznoznega davčnega bremena in odplačevati dolgova. Kaj takega se menda pri nas ni še zgodilo, da bi šli tako na veliko naši ljudje na boben. Mesto da bi nam vlada priskočila na pomoč, nas hoče čim prej upropastiti, ker komaj čaka, da na naša mesta naseli svoj element, ki bi ji bil bolj veren in sigurn kot smo mi.

Res pričenjamo novo leto v prilikah, ki bi nas morda pahnile v obup, če ne bi imeli dovolj vere v nas same in v to našo nesrečno zemljo, ki je prestala marsikatero. — Zato vstopamo v novo leto v prepričanju, da današnje prilike v katerih živimo, ne morejo na noben način već dolgo trajati. Vsi živimo v velikem pričakovanju, da nam leto 1932 prinese seboj dogodke, ki nas bodo, če že ne popolnoma rešili, toda vsaj znatno izboljšali naš današnji položaj.

STAVNJA U JULIJSKOJ KRAJINI.

Trst, januara 1932. — Sve općine u Julijskoj Krajini razglasile su stavnju mladića rođenih godine 1914. — U Italiji ide dakle pod oružje prvo godište rođenih u ratu.

SIROTTI JE ZAČEL »DELATI«.

Gorica, decembra 1931. — Upravitnik goriške nadškofije Sirotti si hoće pridobiti na svojo stran vsaj mlajše duhovnike, kajti dobro zna da starejših ne bi mogel. Tako je pred kratkim poklical k sebi vse mlade kaplane iz cele pokrajine ter z njimi dolgo razpravljaj. Polagal jim je na srce, da uvedejo v cerkev polagoma popolnoma latinsko bogoslužje. Posebno pa jim je zabičeval, da morajo učiti otroke verouk izključno le v italijanskemu jeziku.

KAKO JE BIL ORGANIZIRAN »NAPAD« NA FINANCIJE NA KALU?

Gorica, januara 1932. — Vsem je še dobro v spominu »napad« na auto, v katerem so se vozili italijanski financarji in ki je bil izvršen v začetku novembra 1930 leta na Kalu nad Kanalom pri Gorici. Kakor vsaki zločinki se izvrši v Julijski Krajini, tako so tudi za tega naprtili krivdo našim ljudem ter jih tedaj prav mnogo pozaprli. Mnogi od njih se še sedaj nahajajo v zaporu, čeprav so na celi stvari popolnoma nedolžni.

Z obzirom na ta takozvani napad smo izvedeli od zanesljive strani sledeće podrobnosti: »Napad« so inscenirali sami fašisti, da bi tako dobili vzrok za preganjanje naših ljudi. Na mestu, kjer naj bi se izvršil napad, so ustavili auto, izstopili vsi iz njega ter sami streljali nanj. Listi so takrat pisali, da so padli strelji na auto od desne strani iz pobočja hribi, kjer naj bi bili skriti napadaleci. V resnici pa ni bil auto preluknjaj od krogel samo od desne strani, ampak od več strani. Šofer, ki je vozil automobil je bil namreč podkupljen, da drži celo stvar tajno in da je ne izda. Za to priča tudi dejstvo, da si je ta šofer kmalu po tem dogodku kupil popolnoma nov auto.

UMOR SOTTOSSANTIJA POJASNJEN.

Gorica, decembra 1931. — Z obzirom na umor italijanskoga učitelja Francesca Sottossanti-ja, ki je bil izvršen prve dni oktobra lanskega leta v Vrhpolju na Vipavskem in ki je ostal do danes pravzaprav nepojasnjjen, smo zvedeli še sledeće:

Umor učitelja Sottossantija, ki ga je prikazalo celokupno italijansko časopisje kot političnega in radi kategega je moralo toliko trpeti in še trpi naše povsem nedolžno ljudstvo (aretacije mnogih naših ljudi, med njimi tudi vrhpoljski župnik Papež, v Gorici pretepeni do krvi skladatelj Lojze Bratuž, uradnik Malnaršič in odvetniški koncipist dr. Rutar, demoliranje pisarne odvjetnika dr. Karla Birse u Ajdovščini ter prostorov »Novega lista« v Gorici) ni bil političnega značaja, ampak je bil izvršen iz krvne osvete, ki je razširjena po Južni Italiji in še posebno na Siciliji, odkoder je bil učitelj Sottossanti. Dokazano je, da je umor izvršil iz krvne osvete neki sorodnik učitelja Sottossantija in sicer njegov svak.

Sottossantija so pokopali, kakor znamo, v njegovem rojstnem kraju s prav vojaškimi častmi. Domaći župnik je tedaj prikazal v svojem govoru Sottossantija kot fašista »d. prima ora« in slavil vse njegove vrline, ki jih v resnici ni nikdar imel. Domaćini, ki so poznali učitelja Sottossantija kot zelo pokvarjenega in nevarnega človeka, je ta slavonski župnika tako zelo razjaril, da so župnika čez šest dni po pogrebu ob neki ugodni prilici napadli in ubili. To jasno kaže razpoloženje ljudstva na Siciliji proti fašistovskemu režimu že koncem leta 1930. To sovražno razpoloženje ljudstva na Siciliji proti fašizmu pa se je posebno v ravnokar preteklem letu razširilo med široke plasti ljudstva po celi Italiji in zavzema vedno većji obseg. Najjasnije o tem priča vedno pogosteje delovanje Posebnega Tribunala v Rimu za zašćito države.

SESTDESET FANTOV KONFINIRANIH?

Postojna, decembra 1931. — Kmalu potem ko so lanske leto aretirali in zaprli uradnika Lasića, ko je prišao službeno iz Rakeka v Postojno, so aretirali tudi okrog 60 fantova iz raznih vasi na Krasi in v Vipavski dolini ter jih zaprli oziroma odvedli neznano kam. Sedaj se govori, da so vse te fante brez daljnega konfinirali.

POTNIŠKA LADJA — KRIZARKA.

Trst, januara 1932. — »Tržaški Lloyd« je pred nekaj meseci zgradil brzi parnik »Vittoria«, ki obsega 13.000 ton. Ta ladja vzdržuje zdaj zvezo med Trstom in Aleksandrijo. Krasna ladja z izredno brzino vzbuja splošno pozornost. Tržačani si dolgo nismo mogli najti razlage, čemu je Lloyd, ki je itak v krizi, zgradil tako veliko in luksuzno ladjo, ko že ostala dva parnika »Vienna« in »Helman« vozita na črti v Egipt z veliko zgubo. Skrivnost je zdaj razjasnjena. »Vittoria« ni nič drugega kakor pomožna križarka, to je vojna ladja. Parnik je tako zgrajen, da se da z malenkostnimi zunanji izpremembami preurediti v vojno ladjo.

**ŠKOLA ZA AVIJONSKU PILO-
TAŽU U PORTOROSE BIT ČE
ZATVORENA.**

Pula, januara 1932. — Kako puljski »Corriere Istriano« javlja, bit će doskora po naredjenju ministarstva avijacije zatvorena škola za pilotažu u Portorose. Taj list naglašava, da će to biti veliki udarac za Piran. Taj grad ne može biti indiferentan prema toj odluci, ako se pomisli, da je 200 piranaca bilo u toj školi zaposleno, a osim toga u školi je bilo uvijek mnogo djaka pilota, te veći broj vojske, koja je trošila robu kupovanu u Piranu. Promet s tom školom iznosio je za Piran godišnje oko 2 milijuna lira. Kriza rada i nezaposlenost u Piranu i okolici već i do sada zabrinjuje, a pogotovo će stanje biti kritično, kad se ovo naredjenje provede. Ta škola je još jedini izvor zarade pirancima u posljednje vrijeme. Ali to još nije sve što se prema Piranu: idućeg mjeseca juna ili juna bit će ukinuta i »Società Italiana Servizi Aerei«, te će ne samo direkcija, nego i svi hangari za aeroplane, makar su tek sagrađeni biti preneseni u Trst. — To je sve u znak zahvalnosti piranskom patriotskom gradjanstvu, koje je sa svim srećem čekalo Italiju...

BEDA IN TIHOTAPSTVO.

Idrija, januara 1932. — Aretirani sta bili nad Idrijo 28 letna Ivanka Jereb, in 48 letna Marija Mlahor, obe iz Cerkna. Pri prvi je italijanska finančna straža našla 80 zavojev jugoslovanskih cigareta »Sava«, pri drugi pa 23 zavrtkov saharina. Obdolženi sta tihotapstva. Denarno kaznen je moral plačati Lovrenc Šturmpok. Juriša iz Novakov, ker so našli na njegovem domu saharin. — Radi črne bede ki je nastala v idrijski okolici, zaradi odpusta slovenskih rudarjev, so matere številnih otrok prisiljene iskati si zaslužka s tihotapstvom.

SMRT.

Nabrežina, december 1931. — 4. decembra je umrl znani tukajšnji hotelir Andrée. Pred vojno mu je jako dobro šlo, kajti po leti je prihajalo zelo dosti letoviščarjev največ iz Trsta. Po vojni pa so bili letoviščarji zelo redka prikazen pri nas. Pokojni je prišel popolnoma na beraško palico in ni zapustil niti toliko, da bi ga dostojno pokopali.

**FAŠISTIČKA UNIVERZITETSKA
ORGANIZACIJA »GUF« DRŽI TE-
ČAJEVE NAŠEG JEZIKA.**

Pula, decembra 1931. — U posljednjem je broju »Istra« javila, da je fašističko ministarstvo prosvjete ukinulo na porečkoj preparandiji satove iz hrvatsko-srpskog jezika, a mjesto toga da je uveden engleski jezik. »Piccolo« se je toj odredbi naročito obradovao, jer će time u našim krajevima mjesto jednog barbarškog jezika i duha navodno imati utjecaja kulturni engleski duh (!). — Medjutim sada možemo da javimo jednu novu senzaciju u pitanju jezika. Kako puljski »Corriere istriano« službeno javlja, istarski »Gruppo universitario fascista« osniva u Puli jedan tečaj za hrvatsko-srpski jezik. Tečaj će trajati pet mjeseci. Taksa za tečaj je 30 lira. Svi oni, koji se prijave moraju se obavezati, da će

pokoravati disciplini i da će »s interesom i ozbiljno pratiti tečaj«. Tečaj će se držati u gimnaziji »G. Carducci«. — Upisi se vrše u sekretarijatu »Guf-a«. — Kako vidimo, naš se jezik ukida u javnim školama, jer bi to mogla da djeluje štetno na duh omladine, koja mora biti samo fašistički odgojena i asimilirana, dok na drugoj strani mladi fašisti spremaju tečajeve našeg jezika, koji im je potreban, da bi u našem narodu mogli s većim uspjehom provodjati asimilacionu akciju, kad svrše studije i kad dobiju mjesta u mjestima, gdje se govori samo naš jezik.

† MARIJA ŠKRINJARJEVA.

Sv. Križ pri Tomaju, decembra 1931. — Javljamo žalostno vest, da je umrla u petek, 25. t. m. zvečer med 18. in 19. uro gospa Marija Skrinjarjeva. — Ime pokojnice je slovenskemu ljudstvu, zlasti našem ženstvu v Italiji splošno znano. V javnost je prodrlo posebno med leti 1898 in 1919 v zvezi s snovanjem in življenjem Zavoda sv. Nikolaja, ki je bil zatočišče za služkinje in slične ženske posle. Pokojnica je bila kakor ustvarjena za mater vseh bednih in podpore potrebnih, delila pa jim ni samo materialnih dobrin, ampak jih je tudi učila in vzgajala s sočutno človeško besedo. Število njih, ki jih je s tem očuvala gmotne in duševne propasti, je velikansko. Sreča drugih pa je žal postala njena lastna nesreča. V zavodu, ki ga je soustanavljala in mu dolga leta stala na čelu, si je skrhala zdravje. Zaradi tega je morala prepustiti vodstvo ustanove drugim ter je poslej bolj od strani a nič manj intenzivno zasledovala njen razvoj in njeno usodo. Do I. 1919., ko se je zavod preustrojil in prešel zaradi novo nastalih razmer v druge roke, ni nehala skrbeti zanj in za vse, ki so iskali v njem moralne opore in gmotne pomoči.

Njen dom v Trstu je bil ognjišče v prvi vrsti zavednega slovenskega ženstva. Prihajali pa so k njej mnogi tržaški javni delavci sploh. Malo je menda teh mož, ki ne bi bili poznali pokojnice po njenem neizčrpnem idealizmu, duhovitosti in pronicavi duševnosti. Na socialnem polju je storila ogromno delo, nič manjši pa ni bil njen vpliv na razvoj slovenske zavednosti in nacionalnosti v Trstu in okolici.

Bila je rojakinja, učenka in prijateljica Simona Gregorčiča, čigar rodoljublje in domoljublje jo je do zadnjega prevevalo z iskreno prepričevalnostjo. Z Gregorčičem si je do njegove smrti mnogo dopisovala, korespondenco pa je že pred leti izročila v roke, ki jo bodo očuvala propada in jo ohranile potomstvu.

Pred par meseci je obhajala poroko s svojim značajnim in zvestim soprogom Simonom Skrinjarjem. — Nihče ne bi tedaj slutil, da bo duševno tako čvrsta in čila, pobudna in delovna žena kmalu zatisnila svoje oči. Umrla je med preprostim ljudstvom, kamor jo je na stara leta vlelo srce v zavesti, da človek ne živi zaman dokler diha zrak svoje zemlje, deluje med svojim rodnom in neguje svoj jezik. — (»Jutro«).

**50 000 PRIIMKOV POITALIJAN-
ČENIH V TRŽAŠKI POKRAJINI.**

Trst, decembra 1931. — Tržaška prefektura je izdala doslej 10.500 dekretov za poitalijančenje priimkov v Trstu na predložene prošnje in 2500 dekretov za uradno izpremembo priimkov tržaških družin. Nadalje je izdanih 2500 dekretov za uradno izpremembo priimkov italijanskih državljanov po raznih krajih v tržaški pokrajini. Vsak dekret za tržaške družine zadeva najmanj 3 osebe, za podeželske več. Tako je v Trstu doslej poitalijančenih priimkov za okoli 40.000 oseb, na deželi pa za 10.000, skupaj za 50.000 oseb. Fašistični tisk naznanja, da bodo oblasti pospešile izpremembo priimkov po vseh primorskih pokrajinah, tako da bodo imeli kmalu vsi državljani v Julijski Krajini italijansko zvaneče priimke.

Organizovana aktivnost

BOŽIČNICA EMIGRANTSKE MLADINE ŠTAMPA O NAŠEM EMIGRANTSKOM POKRETU.

Pod naslovom »Mladinski emigrantski pokret« donosa ljubljanski »Slovenski narod« od 2. januara opširan članak, u kojem medju ostalim kaže:

»Zadnje čase se porajajo med nami važne mladinske organizacije, ki jih naša javnost še ne pozna dobro in jih zato tudi ne ve ceniti. To so organizacije naših emigrantov s Primorja, ki očitujejo izredno življensko sposobnost, mladostno, svežo silo, pa tudi upravičenost. Mladina, ki je zapustila rodno grudo, je začutila živo potrebo, da združi vse sile v skupnem stremljenju. Vsi, ki so prihajali drug za drugim v novo domovino, so bili ene misli in volje, bili so pa razcepljeni na zunanje razkropili so se ter porazgubili. Ni bilo nikogar, ki bi združil razcepljene sile in ki bi nudil krepko moralno in materialno oporo brezdomovincem. Toda med nešteti mladimi emigranti so se kmalu pojavili idealisti, dobri organizatorji, ki so se v polni meri zavedali novih nalog. Najvidnejše mesto med njimi zavzema g. Ladislav Božič, inicijator in vodja organiziranega pokreta emigrantov pri nas. I. 1928. je ustanovil v Ljubljani prvo mladinsko emigrantsko organizacijo ORJEM. Zdad je mnogo emigrantskih organizacij po vsej državi. Mladinske emigrantske organizacije, ki zastopajo iste cilje, so v naši banovini: »Tabor«, »Zora«, Klub jugoslovanskih primorskih akademikov (Ljubljana), »Soča« (Jesenice), »Zarja« (Kranj), ORJEM (Kočevje in Trbovlje), v Mariboru se pa pravkar snuje mladinsko prosvetno in podporno društvo »Nanos«. V Zagrebu sta dve takšni organizaciji, »Istrski akademski klub« in »Mladinska sekcija »Istria«.

V Beogradu se je osnovao v septembru Savez emigrantskih organizacij (ne samo mladinskih. Opaska uredništva »Istria«), ki mu predseduje dr. M. Ček, odvjetnik v Beogradu. V tej zvezi je včlanjenih nad 20 emigrantskih organizacij. —

Z novim letom postane list »Istra«, ki izhaja že nekaj let v Zagrebu, oficijelno glasilo Saveza.

Najvažnije deluje pri nas emigrantska mladinska organizacija, ki je bila ustanovljena šele 18. aprila, in ki ji predseduje znani poštvovalni organizator g. L. Božič, namreč delavsko in podporno društvo »Tabor«. Šteje že okrog 400 članov.

Društvo ima ženski pevski in godbeni osek. Opravilo je v tem kratkem času ogromno delo, ki bi bilo lahko v čast tudi starejšim društvom, kar smo se v neki meri že prepričali na Gregorčičevi akademiji, kjer se je številni društveni mešani pevski zbor vzorno izkazal. Uspehi so veliki v kulturnem in karitativnem pogledu.

Sredstva zbira z nabiralnimi akcijami in od prinosa prireditelj. Razdalo je že za 6000 Din denarnih podpor. I. decembra je otvorilo prenočišče za emigrante v Zeljarski ulici. Preuredili so staro garažo, postavili peč in opremili prostor z 11 železnimi posteljami. Stroškov je bilo okrog 5000 Din. Na sveti večer je društvo priredilo »Pri levu« božičnico brezposelnim, ki jih je pogostilo in obdarovalo z obleko in perilom. Zbralo se je nad 100 brezposelnih. Ko ugotavljamo vse to pozitivno delo, ne smemo pozabiti, da društvo postoji komaj dobrega pol leta in da se na tolikšne uspehe ne morejo sklicevati niti društva, ki obhajajo že visoke jubileje svojega obstoja.

Društvo pa ni tudi samo po imenu prosvetno, temveč se bavi resno in intenzivno s prosvetnim delom. Tedensko prireja v svojem lokal u hotelu »Tivoli« članske sestanke s predavanji, ki so vedno dobro obiskani. Predavajo odlični predavatelji o primernih vprašanjih, o stari domovini emigrantov, njenih lepota in zanimivosti in o drugih aktualnih predmetih. Društvo tudi nikdar ne zamudi proslaviti državnih praznikov, obletnic, ki so v zvezi z našo narodno zgodovino itd. Ženski osek širi prosveto med žentvom s primernimi prireditvami. Novembra je priredil lepo uspel »Večer primorske žene«. Pevski zbor se pripravlja na turnejo po večjih krajih v državi. Pevci nastopijo v primorskih narodnih nošah. Peli bodo goriške, primorske ter istrske narodne pesmi.

Sploh je društvo v neprestanem gibanju. Stopa od uspeha do uspeha ter se izredno naglo razvija. Preveva ga pač mladostna vna požrtvovalnih, resnih delavcev, ki se dobro zavedajo, kaj hočejo in ki vedo, kako se je treba oprijeti dela. Zato pa tudi lahko gledajo brez bojazni v bodočnost.

»ISTRA« NOVISAD.**Izjava zahvalnosti!**

Društvu »ISTRA« Novi sad, stigli su povodom odjevanja siromašne istarske djece na dan 20. decembra 1931. g. sledeći dobrotoljni priloz: Braća Kraljević, Novisad Din 200.—; Krunoslav Ivanišević, Novisad Din 100.— dok je Kolo Srpskih Sestara, Novisad, odjenulo dvoje djece. Društvo »Istra« zahvaljuje se najtoplije i ovim putem plemenitim darovateljima.

SILVESTROVANJE LJUBLJANSKE »SOČE«

Ljubljansko emigrantsko društvo »Soča« je proslavilo Silvestrovo v dvorani »Zvezde«. Nabito polna dvorana je ponovno dokazala, kako priljubljene su u Ljubljani prireditelje naših primorskih bratova.

Ob navzočnosti ljubljanskoga župana g. dr. Dinka Puca predsjednika društva »Soča« i drugih odličnikov mesta Ljubljane je ob pol desetih otvorila Silvestrovanje gđe. Ivančičeva z učinkovito rimano šaljivko o Silvestru. Gđe. Ivančičeva je pismom recitala z vso lepo žensko privlačnošću u njen zvonki glas in čista izgovorjavanja sta ji prinisla zasluženo priznanje svih poparjenih poslušalec.

Zatim je nastupio mešani zbor »Ljubljanskoga zvona«, za njim pa solopetku Anita Mezetova s Pavčičevom pesmijom: Pastirica, in z Brahmsom: Dekle, dober večer sledila je enodejanka: »Domaći prijatelj«, u kateri so efektno nastupili: gđe. Gorjupova in gg. Terčič in Košuta. — Veselje in zadovoljstvo nad vse lepše uspevajućim večerom sta bila splošna in igralci nagraćeni z znanim ljubljanskim aplavzom.

Na oder je primarširala z veliko kranjsko marelo, s svojim večno hudomušnim smehljajem in z narejeno resnobno okrog ustnice — po vsej kranjski deželi slavljena Manica Komanova. Navdušenje je bilo vihar in smeh je bil do neba se razlegao, vesel krohot ki je prihajal iz sto in sto grl. Potem pa je — žalostna Manica z marelom vsem povedala kako se ločena žena pogovarja — »sama s seboj!«

Večer so izpolnili še pevski zbor »Ljubljanskoga Zvona«, g. Košuta je imenito zapel kuplet: Mlada dva — in jazz-band je storil svoje, da je Košuta prikazal silvestrovcem svoj: Ponesrečeni izlet!

Sledil je pantomimski balet — potom pa so ljudje pričeli, kakor da jih je objela skrivnostna slutnja: skrivaj pogledovati na — uro. O polnoči je gospod prof. Bačić med alegorično sliko leta 1932. pozdravil goste z jednatim govorom in voščil vsem srečo v imenu »Soče«.

OMLADINSKA SEKCIJA DRUŠTVA »ISTRA« — ZAGREB.

U posljednjem broju lista izvijestili smo opširnije o nekim značajnijim momentima u životu Omladinske sekcije. Među ostalim donijeli smo i imena odbornika, koje je morao još potvrditi prema pravilniku sekcije odbor društva »Istra«. Na posljednjoj sjednici odbora »Istre« kojoj su prisustvovali i delegati sekcije (30. XII.) izvršena je i ova formalnost, pa je predloženi odbor potvrđen u cjelosti. Isto tako na toj sjednici bio je predložen i pravilnik sekcije, koji je uz neke manje dopune, na obostrano zadovoljstvo prihvaćen od nosnim nadopunama. Donesene su nadalje neke važnije odluke u punoj suglasnosti tako u pitanju članstva, članarine i dr. Time je sekcija dobila novi impuls da nastavi u započetoj pravci i da opravda potrebe svoga postojanja.

Slijedeći sastanak bit će održan u srijedu (13. I.) te će biti posvećen uspomeni istarskog biskupa Dra Jurja Dobrile i upoznavanju njegova zaslužnog rada — povodom pedesetogodišnjice smrti (13. I.).

Sastanci se inače održavaju redovito svake subote u 7.30 na večer, pa se u to vrijeme mogu prijaviti u članstvo oni naši omladinci i omladinke, koji još nisu uđlanjeni.

KOMEMORACIJA BISKUPA DOBRILE U NOVOM SADU.

Komemoraciju Biskupu Dobrili povodom 50-te godišnjice njegove smrti, priređuje društvo »Istra« u Novom Sadu u nedjelju, na dan 17. januara 1932. i to u 10 sati prije podne u društvenim prostorijama u Sokolani I. Pozivaju se svi članovi »Istre« da na komemoraciju dodju u punom broju i da sobom povedu svoje obitelji i prijatelje Istre. Govoriće g. Josip Crnobori, student Umjetničke akademije u Zagrebu.

Braće i sestre, kao što ste se i do sada uvijek odazivali pozivima svog društva »Istre«, pokazite i tom prilikom da ste svjesni i pravi Istrani, dodjite u punom broju i svojim odzivom uveličajte ovu svečanost. Time ćete odati zaslužnu poštu onome, koji je na vječna vremena zadužio čitav naš narod, onome, koji je pred cijelim svijetom pokazao da je Istra hrvatska i jugoslavenska.

OSUDE ZBOG NEPOVLASNOG PRELAZENJA GRANICE.

Rijeka, januara 1932. — Seljak Josip Brečević iz jednog sela pod Sniježnikom posudio si je od jednog svog prijatelja pograničnu iskaznicu i htio s njom da pređe preko mosta u Sušak, da potraži, kao što je na sudu naveo, zarade u Sušaku. Uhapšen je na mostu i nakon odgovarajućeg istražnog zatvora osuđen je na 3 mjeseca zatvora i 2000 lira globe. Isto su tako osuđeni radi nepovlasnog prelaza granice Josip Černja iz Istre na 3 mjeseca, 10 dana i 21000 lira globe, Anka Skorija iz okolice Matulja na 3 mjeseci i 2000 lira globe, Izidor Nappi iz Pulja na 3 mjeseca zatvora i 2000 lira globe.

Naša kulturna kronika

Literarna izložba dra. Ivana Laha u Pragu. — Dne 28. decembra 1931. otvorena je u Pragu interesantna literarna izložba. U jednoj velikoj dvorani izložena su sva dosadanjia literarna i publicistička djela čeških pisaca I. Hudeca, Zd. Raušarja, te jugoslavenskih Fr. Govekara, Bože Lovrića i Ivana Laha. Djela našeg zemljaka dra. Laha izložena su u 7 vitrina.

Zorko Prelovec — objavio je u reviji »Zbori«, koju on uređuje, jednu svoju kompoziciju, popjevku za tenor s klavirom »Bela noć«.

U Srpskom Književnom Glasniku — beogradskoj reviji izišao je interesantan članak »Naličje talijanskog revizionizma« te prikaz pripovijesti iz življenja koruških Slovenaca »Umreti noćes« od Pregelja, a isto tako i prikaz njegove knjige »Idile in groteske«.

Jugoslavische Antologie. — Pod tim naslovom izišla je u Zürichu na njemačkom jeziku antologija jugoslavenske poezije. Simon Gregorič je u toj antologiji zastupan pjesmom »Soči« (I), te jednom pjesmom iz ciklusa »O grobovima«.

»Položaj jugoslavenske manjine u Istri«. — U Beogradu je izišao već drugi broj nove revije za političku kulturnu, gospodarsku i socijalna pitanja »Jugosloven«. U ovom broju izišao je članak »O fašističkoj Italiji«, a iza toga zanimiv pregled položaja jugoslavenske manjine u Istri od dra. Ive Miliča, našeg uglednog zemljaka i saradnika. Na taj prikaz osvrnut ćemo se još opširnije.

O Bevku. — U decembarskom broju »Ljubljanskog Zvona« saradjuju od naših: Alojz Gradnik sa tri vanredne lirске pjesme. Ivan Grahor, Ivan Brnčić i Anton Ocvirk s književnim prikazima, a France Bevk završava svoj roman »In solnce je obstalo«. O tom romanu piše ljubljansko »Jutro«:

»Pisee je ž njim ustvaril zopet večji tekst, ki poleg spretno zavozljane in razvozlane fabule vsebuje tudi mnogo bistrega opazovanja našega vojnega življenja in ki se bavi tudi s proučevanjem večnega človeškega problema: erotičnih odnosov. — Hibe v njegovi kompoziciji in umetniški dognanosti pa je čitatelju obilno odtehalo Bevkovo živahno fabuliranje. Tudi s tem spisom je avtor potrdil svoj že utrjeni sloves najboljšega fabulista v naši sodobni književnosti.«

O Srečku Kosovelu. — U književnoj reviji »Južni Pregled«, koja izlazi u Skoplju, izišao su u januarskom broju tri pjesme Srečka Kosovela u prevodu Save Stedimilje. I beogradska »Naša literatura« donasa jednu pjesmu Srečka Kosovela prevedenu od Stedimilje. — Skopljski »Južni Pregled« najavljuje u svom februarском broju opširan prikaz Kosovelovog umjetničkog rada od Stedimilje. U januarskom »Srpskom Književnom Glasniku« izišao je prikaz Kosovelovih »Izbranih pesmi«.

U »Zdravničkom Vestniku« (br. 4—6), koji izlazi u Ljubljani napisao je jedan članak dr. Josip Prodan, specijalista za tuberkulozu.

Josip Ribičić — poznati slov. omladinski pisac, rodом iz Trsta, napisao je jednu novu knjigu za djecu, koju je pod naslovom »Mihec in Jakec« izdala Mladinska Matica u Ljubljani. Toj knjizi u našoj omladinskoj literaturi nema slične. Pojedine riječi u tekstu nadomještene su malim slikama, tako, da dijete mora kod čitanja jače nego obično misliti na ono što čita. Ribičićevo djelo je veoma zanimivo, prava i korisna novost u našoj omladinskoj literaturi.

Jedna francuska knjiga o talijanskoj okupaciji Pule i ostalih naših krajeva. — U Parizu je objavljena nova knjiga poznatog francuskog pisca ratne historije mornarice kapetana bojnog broda Adolfa Lorana »Navalno komandovanje u Sredozemnom moru 1914—1918.« — U ovome djelu data je uglavnom uloga komandovanja u navalnom ratu, odnosi raznih savezničkih pomorskih četova među sobom i sa njihovim vladama, promjene koje je visoko komandovanje prolazilo u toku političkih evolucija rata. Loran je svoju knjigu podjelio na tri dijela prema ličnostima glavnih komandanata savezničke flote u Sredozemnom Moru, na čijem su čelu bili, jedan za drugim francuski admirali Bue de Lapeirer, Dartiz, da Furne i Goše.

Dva momenta ove knjige interesiraju gotovo u prvom redu nas i to su poglavlja: Jadransko More i Srpska vojska i Primorje sa Austro-Ugarskom. Dok se u prvom odjelku govori o snabdjevanju srpskih trupa za vrijeme povlačenja, o neodlučnosti i uestezanju italijanske flote da ovo snabdjevanje vrši, te je francuska flota morala da preuzme na sebe tu ulogu, o transportovanju srpskih trupa iz Albanije na Krk i sa Krka u Solun, dotle drugi dio, iz završne faze rata ima politički karakter i pokazuje mnoge zakulisne radnje koje se u ovo doba odigravale. Loran izlaže teškoće koje su u trenutku primirja sa Austro-Ugarskom izbile na Jadranu uslijed zahtjeva Italije koja nije htjela da vodi računa ne samo o principu nacionalnosti nego ni o svršenom činu postojanja Jugoslavije, savezničke države, čiji su pretstavnici držali cijelu austro-ugarsku flotu u svojim rukama pod jugoslavenskom zastavom.

Posebna poglavlja govore o potapljanju »Viribus Unitas« u puljskoj luci, o tali-

janskoj okupaciji Pule i drugih jugoslavenskih krajeva itd. — Knjiga je pisana objektivno, prema službenim dokumentima, te zato ima posebnu vrijednost.

O »Čakavskim stihovima« — našeg saradnika Draga Gervaisa donasa ugledna zagrebačka književna »Hrvatska Revija« opširan i povoljan prikaz od Iva Frola.

U »Savremenoj školi«, pedagoškoj reviji, koja izlazi u Zagrebu, u decembarskom broju završava Josip Demarin svoju raspravu »Moj najmiliji predmet«, a N. Franki piše raspravu »O školskim svečanostima«.

Igrokaz »Ružica« od Viktora Cara Emilna — davao se je s velikim uspjehom na božićnici školske djece u Stenjevcu, a na sam Božić igra je opetovana za odrasle.

»Nova Evropa« — Mjesečna revija, koja izlazi u Zagrebu, donosi u broju od decembra članak »Talijanski imperijalizam i papinstvo, Historijski razvitak« od M. Jakšića, te »Vatikan« i fašizam« od Luigi Ferrari-a.

Naši slikari s uspjehom izlazu. — U Mariboru je priredilo izložbu tamošnje društvo umjetnika »Brazda«. Među ostalim slikarima, koji su na toj izložbi izložili svoja djela zapaženi su naročito naši zemljaci Albert Sirk i Viktor Cotič. Pred izložbu dobio je mariborski dnevnik »Večernik« interesantne razgovore sa Sirkom i Cotičem, da upozna publiku s njihovim životom i dosadašnjim radom. U kritici te izložbe piše u »Večerniku« Franjo Pivko o Cotiču ovako: »Cotič je izložio pored starog »Kristusa u hramu« nešto novih slika. Naročito se sviđaju njegovi planinski motivi, posebno »Kočna u oblaku«, koja je bila već prvi dan prodana«. — O Sirku piše: »Sirk je talentat. Svi njegovi južni motivi dani su vjerno i uvjerljivo. Veoma žive boje pravilno naglašuju slikovitost naših južnih krajeva. Slike, kao što su »Trgovci«, »Seljaci«, »Brodogradilište«, to su umjetnička djela...« U ljubljanskom »Jutru« je izišla takodjer kritika te izložbe, koju je napisao Božidar Borko. O Sirku je u toj kritici rečeno:

»Njegova umjetnost je dinamična. Iza njegovih slika osjeća se uvijek tempera, menat i neko traženje. U tehnici je živahan i interesantan. Po neki put mogao bi mu to ili ono prigovoriti, ali ne možeš, a da mu ne priznaš, da svojim kistom znade da oživljava pejzaže... U bojama je više rasipan negoli škrt. Rado slika figure, pa je naročito sa svojim skopljskim motivima privlačiv učesnik ove izložbe«. — Borko se i o Cotiču lijepo izražava. — Za božićne praznike je u Ljubljani u novom salonu Kos priredjena velika i lijepa izložba slika i kipova od najuglednijih slovenskih umjetnika: Jakopiča, Jame, Vavpotiča, Smrekara, Goršeta itd. Od naših izložili su svoja djela Albert Sirk, Pavlovec, Čargo, Augusta i Henrika Santlova, Elda Piščančeva i još nekoji. Kritika je bila povoljna za naše slikare, pa tako čitamo na primjer u »Slovenskom Narodu« za Sirku, da je on »među najznačajnijim slikarima te izložbe«. Njegovi »Ribari« su »sjajni«, a »njegove marine mogu da se mjere i s najboljim inozemnim radovima«.

Rikard Katalinić Jeretov — naš uvaženi pjesnik i saradnik našega lista navršava 8. januara 63. godinu života. Želimo mu dug život i mnogo pjesničkog zanosa.

Vladimir Nazor — preveo je i spremio u zbirku najljepše pjesme njemačkog pjesnika Heinea. Tu zbirku, u kojoj ima oko 60 Heineovih pjesama, izdat će doskora zagrebačka knjižara Vasić. Prema nekim pjesmama, koje su objavljene prije nego li je izišla zbirka vidi se, da su ti prijevodi po svemu ravni originalu. Tako je mogao prevesti Heinea samo jedan veliki pjesnik kao što je Nazor.

Stjepan Roca — profesor u Splitu, poznati javni radnik i književnik, zaslužni prijatelj Istre i saradnik našega lista, proslavio je ovih dana 50. godišnjicu života i 25. godišnjicu javnog rada. — Čestitamo!

Breda Ščekova — naša zemljakinja, mlada muzičarka objavila je u 11—12. broju ljubljanskog »Cerkvenog glasbenika« mješani zbor »Lepa si roža Marija«.

Dr. Milko Kos — profesor univerze i uvaženi naš historičar napisao je (uz sudjelovanje Fr. Steleta) jedno novo i za nauku vrlo važno djelo: »Srednjeveški ropci u Sloveniji«, (248 str.), a izdalo je to djelo »Umetnostno-zgodovinsko društvo« u Ljubljani.

Naša muzika. — Na jednoj nedavnoj akademiji splitskog skola zborovi su pjevali »Himnu Sv. Ćirila i Metoda« te molitvu za Istru »Predobri Bože« od našeg kompozitora Brajše Rašana.

Pjesme Srečka Kosovela — čitane su po Z. A. Spasiću dne 24. decembra u beogradskom »Klubu Nezavisnih Književnika« s velikim uspjehom.

Biblioteka Jugoslavenske Škole — u svom drugom broju donosi među ostalima i ove radove: Jos. A. Kraljić: Sv. Sava; Rikard Katalinić Jeretov: Neumrlom Strossmayeru; Vl. Stahuljak: Pjesma o Istri.

Predavanje o Istri u Smederevu. — U decembru je u smederevskom Narodnom univerzitetu održao uspjelo i posjećeno predavanje »O Istri u prošlosti i sadašnjosti« (sa projekcijama) naš zemljak mladi profesor gimnazije g. Tugomil Ujčić.

»BIBLIOTEKA ZA POUK I ZABAVU«.

Pravkar je izišel XIII. zvezek »Biblioteka za pouk i zabavu«, ki jo izdaja tiskarna »Edinost« (sedaj »Tipografia consorziale«) v Trstu. Glavno povest »Ob obratu stoletja, spomini iz dijaških leta« je spisal Damir Feigel. Slavko Slavec je prispeval prevod Frankove črtice »V jetniški bolnici«, France Bevk prevod Hašekove šaljive črtice »Moj učenec in jaza« in prevod Nušićevih »Kopalnih hlač«. Razen tega ima knjižica še dva krajsa spisa zabavne in dva članka poljudno-znanstvene vsebine.

Književna založba »Sigma« — (Katolička tiskarna) u Gorici je izdala u letu 1931.: — »Aleluja« (Velikonočne povestice) uređil R. Bednarik; S. M. »Ovadu«, (detektivski roman), iz angleškine poslovenil M. B. »Juheeeeee!«, smeja za dva meha, zbral Polde; Snopič domaćih pisateljev »Povesti in črtice«, izbral A. K.; »Pratika za prestopno leto 1932.«; »Ljubezan in sovraštvo«, roman po angleškom izvirniku podnačil Domen; »Spomin na sv. birmo«, uređil R. Bednarik; Razen zadnje su vse omenjene knjige založbe »Sigma« tiskane na slabem papirju, kar nikakor ne more biti knjigam u korist, ker se prehitro orabijo.

Knjiga o nadbiskupu Sedeju. — Poseben »Nadškofijski odbor za proslavu 25 letnice« u Gorici je izdal knjižicu »Našemu nadpastiru ob petindvajsetletnici škovanja 1906-1931.« Knjižicu, ki opisuje življenje in delo sedaj ranjkega knez nadškofa Sedeja, je uređil F. Terčelj.

Jedan francuski pjesnik pjeva naše boli i nade. U božićnom broju zagrebačke tjedne revije »Riječ« izišlo je nekoliko članaka, koji nas interesu, tako na primjer Defrancoeschijev članak »Naše duhovno stapanje«, pa članak Ante Milinkovića »Naš literarni realizam i selo«, gdje se opširno govori i o Kumičiću i njegovim opisima istarskog sela, a pogotovo članak Rikarda Katalinića Jeretova o novim pjesmama francuskog pjesnika Lebesguea. U tom članku Katalinić iznaša i ovo:

Negdje podkraj lanske godine izišla je u Parizu kod Perrina knjiga pjesama »Triptolème ébloui«. Prateći francusku lijepu knjigu, kad sam vidio oglašenu novu zbirku pjesama prijatelja našeg naroda Phileas Lebesgue-a (Lebeg) odmah sam je naručio. U zbirci »Triptolème ébloui« (Zadavljeni Triptolemu) prijatno me iznenadio niz pjesama u kojima je Lebesgue sakupio utiske proučene u našim krajevima. Te su pjesme »Postojna« »Vipava«, »Chenès croates« (Hrvatski hrasti), »Chanteuse Slave« (Slavenska pjevačica), Belgrade, Voix slaves (Slavenski glasovi), Sarajevo, Bazar ture à Sarajevo, Mosquée à Sarajevo, La Narenta (Neretva), Raguse (Dubrovnik), Gravosa (Gruž), Cattaro (Kotor), Curzola (Korčula). Pjesnik je zadržao za naša primorska mjesta tuda imena, valjda zato, što su se Francuzi ranije u svom govoru služili sa tim imenima, ali je u pjesmama samim iznio za sva ova mjesta i naša imena.

Sve ove pjesme pune duboke ljubavi za naš kraj i odišu ljepotama naše zemlje.

Pjesmu Vipavi završava pjesnik nekim svetim ushitom: Chantez clochers du pays wende hauts et blancs,

Entre la mer et la montagne; De Goritz à Zagreb chantez vos hymnes lents,

Qu'un tenace espoir accompagne... (Pjevajte zvonici vendske zemlje visoki i bijeli, između mora i bregova, od Gorice do Zagreba pjevajte Vaše tihe himne, koje prati neka jaka nada).

Ljepše ne bi mogao završiti pjesmu ni rođeni Slovenac.

Još imade u Vipavi značajna strofa, koja glasi:

Bog umri! Dites-moi, cloches de Vipava. Ce que ces deux mots signifient, Quelle main au fronton du cintre les grava

A l'adresse de ceux qui prient? (Bog umri! Recite mi vipavski zvonovi to što znače ove dvije riječi, koja ih je ručka urezala na zabatu svoda, na adresu onih koji mole).

Pjesnika je nekud zadržao začas pred ulazom u vipavski mirogoj stari natpis, jer je i on sigurno razumio da je u našoj dragoj Vipavi danas Bog umro.

O Šepićevoj brošuri »Zemlja moka« (Jugoslaveni u Italiji) — piše zagrebački »Obzor« od 24. XII. među ostalim:

»Pored poznate i opširne brosure »L'Italie et la minorité Yougoslave« što ju je izdao prije nekoliko mjeseci Manjinski institut u Ljubljani na francuskom jeziku ovo je druga publikacija na našem jeziku. — Dok su u onoj prvoj iznesene gole činjenice trijezno i nekim mirom sustavno i kronološkim redom o svakom poglavlju zasebno, dotle se u Šepićevoj brošuri slijed događaja oslonjen na činjenice i brojke prikazuje takodjer po poglavljima življe i sugestivnije. Knjiga Dragovana Šepića je njegovo štampano predavanje što ga je održao među studentima iz jugoslavije u Parizu — iza njezinog sadržaja osjeća se mladi autor koji je stvar dulje vremena studirao i pratio (nešto malo i doživio) sve to sabrao i iznesao u javnost da je zainteresira i upozna sa današnjim prilikama Hrvata i Slovenaca pod Italijom«.

Manjine i mirovni ugovori

Pitanje narodnih manjina, to je jedno pitanje, koje se sve više nameće svijetu, čije značenje postaje sve veće. Svjetska diplomacija prisiljena je, da se tim pitanjem, koje je do sada zabacivala, ozbiljno bavi, a možda će doskora doći čas, kad će se manjinsko pitanje uzeti temeljito u pretres, jer je u njemu izvor mnogih zala, koja muče svijet. — Mi, kao pripadnici jedne narodne manjine, sigurno najteže pogođene manjine u Evropi, moramo da potanje upoznamo stanje i iz bližega pratimo razvoj manjinskog pitanja, pa ćemo stoga od sada unapred u našem listu donošati članke, koji će detaljno tretirati to pitanje, što će, nadamo se, interesovati naše čitatelje. —

Prema članku 60. Trianonskog ugovora imade se ustanove čl. 54—59. o zaštiti manjina smatrati obvezama međunarodnog interesa koje se stavljaju pod zaštitu Društva Naroda. Društvo Naroda ima dužnost da upozori savjet na svaku povredu ili opasnost od povrede bilo koje od obveza, što ih je Madžarska preuzela za zaštitu manjina, a savjet može postupati na način, koji mu se čini zgodnim da se ta povreda sanira.

Ako se u tom pogledu porodi spor glede pravnog ili stvarnog pitanja, imade se taj spor smatrati sporom međunarodnog karaktera u smislu § 14. pakta Društva Naroda, koji u slučaju, ako koja stranka zahtijeva imade da riješi međunarodni sud pravde u Haagu.

Iste ustanove se nalaze u 5. otdjelu u

čl. 62—69. mirovnog ugovora, sklopljena 2. septembra 1919. u St. Germain-u s Austrijom pa se tamo Austrija obvezuje postupiti sa svojim manjinama, kao što se Madžarska obvezala postupiti sa svojim manjinama u Trianonskom ugovoru. Tako se obvezala Bugarska u čl. 49—57. mirovnog ugovora u Neuilly od 27. novembra 1919. itd.

Slične ugovorne obveze a zaštitu manjina preuzele su Poljska, Čehoslovačka, Jugoslavija, Rumunjska, Bugarska, Grčka, Austrija, Ugarska, Turska, Albanija, Litva, Letonija, Estonija, Finska. Sve su te obveze u glavnom jednake. Italija nije mirovnim ugovorima preuzela nikakve izričite obveze za zaštitu manjina, ali prihvatila je ipak jednu obvezu tako formulirano, da se odnosi i na zaštitu manjina, koje se doduše ne drži. O tome u idućem broju »Istrea«.

pretstavljala činjenicu koju stalno treba držati u vidu. S druge pak strane imaju narodne manjine sve razloge da se otvoreno zapitaju da li uopće još mogu da očekuju od Vatikana izvjesnu potporu u pogledu njihovih opravdanih težnji.

»Slovenec« — iznaša pred novom godinom u jednom uvodniku s obzirom na Julijsku Krajinu ove interesantne i optimističke zaključke:

»Naj bodo prilike rojakov-prekmejnikov še tako žalostne, po videzu in dejstvih še tako težke, trenutno katastrofalne in za navadne oči skoraj brezupne, vendar moramo kljub težavam zopet in zopet naglašati svojo neomajno vero v nujno spremembo razmer in gojiti velik optimizem, da zasije preganjanim in razžaljenim bratom zlato solnce svobodnejšega dihanja. Morda prej, kakor si danes upa sploh kdo misliti. To vero pa si moramo sami utjevati po najskromnejšem opazovanju razvoja v Evropi in izven nje. Napeti je zato treba ravno danes usesa, odpreti oči na široko in misliti, misliti na vse možnosti razvoja.

Zakaj od izsiljenega diktata v Rapallu 1921 pa vse do danasnega dne se svet suče po tako cudovitih zakonih notranje logike, da mora danes tuči Mussolini in z njim tudi vsa fasisčna Italija noc — noc — tja, kamor pred petimi leti govorili sanjala ni. Tudi ona bo morala iti po diktatu reamih, preramih, vsemu svetu ukazujocih nujnosti. Svet očitno dozoreva v čeroti za veliko revizijo življenja na vseh poljih s tako brezobzirno silo, ki se ji ne more ustavljati prav nobena država in se ji proučiti noven državnik, pa najsi je tuči ducejevega kova in njegovih imperijalističnih tendenc. Vse kaže, da se pripravljajo »pod silo razmera«, v katere je zasla povojna Evropa, vелеvažni dogodki ki bodo odznotraj navzven nič manj radikalno izpremenili politiko evropskih država in preobrazili vse tice sedanje razkrite, obubožane, a do zub oborožene Evrope, kot so jo v letih 1917—1918 preobrazili v geografskem oziru odlični dogodki na svetovnem bojnem polju. Vse se človeku tako zdi, da ta nova likvidacija za Italijo gotovo ne bo taka, kot je bila ona po »slavni zmagi« pri Vittoriji Veneti, ko je Italija po fasisčni teoriji rešila ves svet, sebi pa priborila pravice do popolne izvršitve zloglasnega londonskega pakta.

»Jutarnji list« (Zagreb) — donša u u svom božićnom broju interesantnu planinarsku kroniku »Tri Božića na Učici« od uglednog prijatelja Istre, zagrebačkog advokata dra Ivana Istvanovića. Kad bi nam prostor dozvoljavao najradje bismo prenijeli čitav članak, koji odiše jednim velikim iskrenim zanosom za prirodnim ljepotama Istre. Ta lijepo pisana kronika počinje ovako:

»Planino lijepa istarska sirotec naša, oprosti nam, sto nam nije moguce, da te često posjetimo i da se poklonimo tvojoj ljepoti! Ali znaj, da radi toga nema krivnje na nama i ne sumnjaj u naše velike ideale, koji gore živim plamenom, jer vraćajući se sa tvojih visina i tvojega toploga okrilja zavjetovali smo se, da ćeš u našim sreima i mislima uvijek ostati nezaboravna i sveta, i da ćemo uvijek učiti i sebe i djecu našu, da se lako umire onda — kada se narod svoj ljubi i ne zaboravlja.

Sa kolikim neopisivim veseljem i srećnim punim radosti, odabirali smo izlet bas u beskrajne biagdane, pošavši u pohode onom beskrajnem sivom kršu, kojeg miluju i oplakuju tamnoplavo zelenkasti valovi našeg sinjega Jadranskoga mora. Ovakav izlet je doživljaj, neke prekrasne poezije i svijetla — legenda proživljenoga nepatvorjenoga patriotizma.

»Deutsches Volksblatt« glasilo njemačke manjine u Jugoslaviji — spominje se biagopokojnog nadbiskupa Dr. Sedeja kao »jugoslovenskog mučenika« te piše: »Nadbiskup Dr. Sedej morao je mnogo prepatiti od fasisčkih vlasti, jer nije htio zatajiti svoju slovensku narodnost. Naposlje su ga u ovoj godini poslali i u penziju. Premda ga je ovo nezastuženo zapostavljanje veoma boljelo, snašao se u svojoj sudbini, no nije mogao podnijeti bol, koju je prouzrokovalo proganjanje njegovih svećenika i vjernika lišenih njegove zaštite. Suteći morao je gledati, kako su slovenske svećenike njegove biskupije psovali, mučili i bacali u zatvore, jer su iz ljubavi do svog puka nastavljali propovijedati u materinjem jeziku i pod novim pastirima. I od ove duševne boli puklo je njegovo nesretno i junačko srce. I zato je tugovanje za čestitim starecem-biskupom među Slovencima Italije opće narodno žalovanje, koje je osjetila i A mi Nijemci Jugoslavije duboko ganuti osvjedočeni smo, da i naši sunarodnjaci u Južnom Tirolu u duhu žaluju nad-odrom tog slovenačkog erknog kneza.

Koroški Slovenci ne obupajo

Celovec, januara 1932.

Dolga desetletja so že minula, odkar stojimo na tem braniku. Celi rodovi, ki so posvetili svoje hrabro življenje tej nalogi, so odšli v večnost. Na njih mesto so vedno zopet stopali mladi in nadaljevali delo prednikov. Bili so lepi časi ki so minuli; bili so pa tudi burni in žalostni. Naša zemlja je dala slovenskemu narodu prve budilce narodne samostojnosti. Njih močnemu klicu se je odzvalo ljudstvo širom slovenske zemlje. Tudi naš koroški rod se je prebudil v cvetoče narodno življenje: na verskem, kulturnem in gospodarskem polju. Vseposod smo korakali naprej, gradili nove utrdbe. To so lepi spomini. Prišlo je pa tudi hudo. Prišla je vojna in dogodki, ki so jo spremljali, rjeji sledili. Doživljali smo čase, ko so se na novo risale meje po Evropi. Takrat smo se naenkrat znašli v popolnoma novem položaju kot narodna manjšina v drugi nacionalni državi. Mnogo naših najboljših nas je zapustilo, ostali smo osamljeni, pot naprej se je zdelo zaprta.

Toda življenje je čudo. Noče smrti. Zastavi si cilje, išče si pota. V naši najtežji uri smo vedeli eno: naše zemlje, naše slovenske duše si ne damo iztrgati. To je naš program, ki bo obveljal vedno. V stremljenju za tem ciljem smo jasneje videli pot, po kateri moramo iti. In danes imamo jasno začrtano smer: Naša borba gre za kulturno avtonomijo. Sami hočemo odločevati v vsem, kar se tiče našega narodnega življenja. V tej borbi nismo osamljeni. Kulturna avtonomija ni samo naša zahteva. Nje vprašanje je evropskega značaja. V Evropi živi nad 40 milijonov ljudi, v več ali manj sličnem položaju kakor mi. Večina teh se zbira za geslom, ki se glasi: Narodni manjšini dajte kulturno avtonomijo! Širom sveta se danes bije boj za pravično ureditev narodnih zahtev, za svobodno narodno življenje. Če smo torej tudi mi v vrstah bojevnikov, vršimo veliko zgodovinsko nalogo. Narodna strpnost je cilj, ki se mora doseči, da bo mir ljudem na zemlji. Počasi ta misel osvaja duše narodov. Zato verujemo, da oznanja zarja, ki se kaže na obzorju, prihod lepšega sonca. Takrat bo poplavana naša vztrajnost, izpolnjena želja rodov, ki so bili pred nami, se žrtvovali in ve-

rovali za nas. Šele takrat se bomo lahko oddanili in se vrgli na lepše delo, ko bomo svobodno in neovirano gradili naš narodni dom, ko ne bo treba več zbirati vseh sil le za odpor proti nasprotnim napadom.

Toda uresničenje našega stremljenja ne bomo dosegli že jutri, morda niti pojutrišnjem. Morda bo treba še sila vztrajnosti in hrabrosti. Sicer so se tu in tam z resnostjo lotili manjšinskega vprašanja. Baltske države so skoroda v polni meri zadostile zahtevam nemške manjšine. Jugoslavija se je potrudila, da bi našla pot sporazuma z nemško manjšino. Podvzela je korake, ki so izzvali zahvalo nemške manjšine. Toda so še tudi narodne skupine, raztresene po različnih državah, ki živijo v žalostnih razmerah. Pri nas se beseda »sporazum« sicer mnogokrat rabi, toda v resnici izkaže kot prazno vpitje, pesek v oči. Malo uvidenosti srečavamo na strani večine, manjka še resnične volje. Mir pa bo zavladal šele takrat, ko se bo pokazala tudi dobra volja. Tako se je glasilo že angelsko oznanilo v sveti noči.

Treba bo še vztrajati; pa četudi — omagali ne bomo. Vidimo sicer, kako tu in tam posameznik opeša, kako ga zvabi od nas. Saj tudi ni čudo. Nestrpnost nasprotnikov pritiska; vse sile naperjajo, da bi napravili iz nas to, kar nismo. Na drugi strani zopet nam oznanjajo internacionalizem, nekaj, kar ni nič ni miš. Zanikujejo narodnost in trdijo, da je edina resničnost le gonja za bogastvom tega sveta. Toda v resnici se tudi ta internacionalizem obrača le proti nam. Četudi oznanjajo narodnost kot postransko stvar, nam vendar naše jemljejo in tuje vsiljujejo.

Torej vemo, da nobena kultura ni tako visoka, da bi smela s silo zatirati druge. Vsaka nasilnost propade, bežeči čas jo pomete; ostane pa božji nauk in kar je po njem ustvarjenega. Ta božji nauk pa je nauk ljubezni.

Kakor vsak človek, ima tudi vsak narod svojo določeno nalogo po večnem narčtu stvarnikovem. Zato ima tudi pravico do življenja na svoji zemlji pod svodom nebeškim. Tisti, ki so zatirali, so bili nazadnje sami stiri — to je nauk tisočletne zgodovine človeštva.

Koroški Slovenec.

Glasovi štampe

Ljubljanski »Slovenec« ovako govori slobo-dnim građanima Jugoslavije:

»Prav danes ni malodušnost na mestu; iz krvi, po nedolžnem prelenu in iz vsega trpljenja mora vzkliči odrešenje. To uči zgodovina in to je v zakonih božje pravde. To prepričanje nas mora preprijati in iz njega moramo črpiti moči za delo. Zavedimo se, da živi pod tujim jarmom ena tretjina našega naroda in pomislimo, kaj bi vse drugi narodi započeli, ako bi tretjina njihovega življa postala žrtve tujega imperijalizma! Naša vest nam nalaga dolžnost, da delamo z vsemi silami na to, da se trpljenje naših bratov preneha. To ni samo delo usmiljenja, to je delo, ki nam ga narekujejo življenski interesi našega naroda. Tujci so nas stisnili v kotiček, ki se čedalje bolj oži in nam zapri sapo, ko so nam vzeli morje.

»Slovenski Tednik«, koji izdaju naši zemljaci, emigranti u Buenos Airesu, piše u jednom od svojih posljednjih brojeva:

»Resnici na ljubo moram popisati nekatere zasluge ki so jih ravno primorski Slovenci imeli pri gradnji Jugoslavije. Saj so bili ravno primorski Slovenci tisti, ki so se v najvećem številu borili na solunski fronti v vrstah dobrovoljcev proti avstrijskim četam, ter tako ne malo pripomogli do uspeha zavezniških čet leta 1916. Krvaveli so in častno umirali ramo ob ramu s srbsko in francosko armado.

Mislim, da so s tem dovolj pokazali, da so zavedni Jugoslovani. Kaj pa upor primorskoga 97. pešpolka v Radgoni na Stajerskem leta 1918? Upor, ki je bil zadušen od madžarskih polkov je zahteval smrtno obsodbo šestih primorskih rojakov, ki so v trenutku, ko so jih streljali dali oduška svojim čuvstvom z vsklikom »Živela Jugoslavija in jugoslovenski narod«. In to so bile ravno prve žrtve za veličino Jugoslavije. Ostanki istega regimenta so bili tisti, ki so koncem leta 1918. in začetkom 1919 odšli braniti jugoslovenske pravice na Koroško, ter se bojevali proti nemško-avstrijskim tolpom. Udeleževali so se vseh bojev do konca ter so prišli pred sama vrata Celovca. Torej je tudi v tužnem Korotanu tekla primorska kri za veličino sedanje Jugoslavije.

»Kölnische Zeitung«, — organ Stresemannove katoličke partije, koji izlazi u Kölnu (Njemačka) donio je prošlih dana jedan opširan članak, u kojem se prikazuje teško stanje našega naroda pod Italijom, a naročito se osvjetljuje slučaj nadbiskupa Sedeja. Taj ugledni njemački list tumači smjenjivanje nadbiskupa Sedeja jednako onako, kako smo to mi iznijeli u našem listu, a na koncu kaže:

»Politički bilane cijele ove neprijatne afere mora rdavo da ispadne u dvostrukom smislu. Prije svega se dokazalo da nacionalna solidarnost Jugoslovena sa njihovim narodnim manjinama u Julijskoj Krajini

Državnici, koji su stvarali mirovne ugovore, nastojali su da udovolje principu narodnosti, koliko je bilo moguće i bez povrede važnih državnih, ekonomskih, strateških i političkih interesa interesovanih država. I kolikogod se išlo za tim, da što manje manjina po rasi, jeziku i vjeri, dodje pod suverenitet stranih država, nije se dalo izbjeći, da i kod zadnjeg krojenja karte Evrope, koje je bilo inspirisano principom narodnosti, s političkih, geografskih, ekonomskih i drugih razloga ostanu ino-rodne manjine u tujim državama.

Zato, da te manjine ne bude tretirane, kao što su u svoje vrijeme bile tretirane narodnosti u Njemačkoj, Austro-Ugarskoj, Turskoj, Rusiji itd., pa da postupak s narodnim manjinama ne dade povoda za raspirivanje nacionalnih strasti i stvaranja međunarodnih sporova koji vrlo lahko dovode do ozbiljnih političkih konflikata među državama, smatrali su tvoreci mirovnih ugovora potrebnim, da u mirovne ugovore unesu posebne ustanove, koje će osigurati zaštitu narodnih manjina. Te ustanove imale su zadatac, da omoguće novo stvorenim državama, da se stabiliziraju u svojim novim granicama, a manjinama, da kao lojalni državljani novih država sarađuju s većinom pučanstva i da budu ujedno zalag prijateljstva i saradnje s drugim državama, u kojima se nalaze sunarodnjaci tih manjina.

Ustanove o zaštiti narodnih manjina nalaze se u mirovnim ugovorima i deklaracijama i konvencijama država, a sadrže u glavnom obveze država, da će svojim etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama postupati tako, da im omoguće nesmetani kulturni i gospodarski razvitak, te da će svoje unutarnje zakonodavstvo, uredbe i radnje državnih organa dovesti u sklad s tom svojom međunarodno-pravnom obvezom.

Tako na pr. Trianonski ugovor od 4. juna 1920. o miru sa Madžarskom imade poseban odjelak 6., koji u člancima 54—60 sadržava posebne odredbe, koje govore o zaštiti manjina u Madžarskoj. Madžarska se tu obvezuje, da će propisi tog odjeljka biti priznati kao osnovni zakoni, te da nijedan zakon, nijedna uredba, nijedna službena radnja, neće biti u opreci s tim propisima. Madžarska se obvezuje, da će svim svojim stanovnicima bez obzira na rodjenje, narodnost, jezik, rasu ili vjeru dati potpunu zaštitu života i slobode, te pravo na slobodno vršenje vjere religije i vjerovanja, u koliko nije u suprotnosti s javnim poretom i moralom. Sve, koje su na dan stupanja ugovora u život, imali zavičajno pravo na madžarskoj teritoriji, a nisu pripadnici koje druge države, priznaje bez ikakove formalnosti madžarskim pripadnicima. Svi, koji su rođeni na madžarskoj teritoriji, a ne mogu da se koriste kakvim drugim državljanstvom po svom rodjenju, dobivaju punopravno madžarsko državljanstvo. Svi madžarski pripadnici, bez obzira na rasu, jezik i vjeru, imadu da budu ravnopravni pred zakonom, te da uživaju jednaka građanska i politička prava. Prijem u javna zvanja službe i počasti ili obavljanje raznih zanimanja i industrija imade se omogućiti svima bez obzira na vjeru. Slobodna upotreba ma kojeg jezika imade svakom madžarskom pripadniku biti zagarantovana u privatnim i trgovačkim odnosima, u izvršavanju vjerskih obreda, u štampi i na javnim zborovima.

I ako je službeni jezik madžarski, imade se svim madžarskim pripadnicima, koji se služe drugim jezikom, omogućiti upotreba njihova jezika u usmenom i pismenom postupku pred sudovima. Etničke, vjerske i jezične manjine madžarskih pripadnika, imadu da budu i pravno i faktički izjednačene s ostalim madžarskim pripadnicima. Imadu pravo da o svom trošku podignu dobrotvorne, vjerske i socijalne ustanove, škole i druge odgojne zavode, pa da njima sami upravljaju i da ih nadziru, te da se u njima slobodno služe svojim jezikom i slobodno ispovijedaju svoju vjeru.

U gradovima i srezovima, u kojima su znatnim dijelom nastanjeni madžarski pripadnici, koji govore drugim, a ne madžarskim jezikom, imade se u osnovnim školama omogućiti djeci obrazovanje u njihovom materinjem jeziku. U takvim gradovima i srezovima imade se etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama osigurati pravedan udio na upotrebu svih onih suma iz javnih prihoda, koje državni, općinski ili drugi javni budžet bude namijenio odgoju, vjeri dobročinstvu.

Širite „Istru“!

Razne vijesti

SPLIT NADBISKUPU SEDEJU.

Govor Don Frane Ivaniševića u općinskom vijeću. - Ulica nadbiskupa Sedeja.

U posljednjem smo broju izvjestili, kako se je Split zadušnicama za blagopokojnog nadbiskupa Sedeja dostojno odužio sjeni našeg mučenika. Ali taj naš eminentno rodoljubivi grad, koji od uvijek u patriotizmu, a naročito u ljubavi prema našem zabljenom narodu prednjači, nije ostao na samim zadušnicama, nego je dra Sedeja počastio i drugačije, vidnije za sva vremena. Dne 30. decembra održalo je splitsko općinsko vijeće svoju sjednicu. Na toj sjednici je iza nekih formalnosti, uzeo odmah riječ naš veliki prijatelj, gradski vijećnik Don Frano Ivanišević, koji je rekao ovo:

»Ovih dana bile su priredjene u našem gradu zadušnice, na kojima je upraviteljstvo ove općine bilo dostojno zastupano, jednom vrlo visokopoloženom crkvenom dostojanstveniku, koji je zadužio svoj narod vječitim priznanjem i harnošću. To je blagopokojni, nedavno preminuli gorički nadbiskup dr. Sedej.

Rodjen i odgojen u slovenačkoj zemlji, on je i svoju službu kao profesor teologije, a kasnije kao biskup proveo u toj zemlji, kojoj je bio odan i požrtvovan sin do groba. Dr. Sedej spadao je u red onih crkvenih dostojanstvenika, koji vjerni geslu našeg neumrlog vladike Strossmayera: sve za vjeru i domovinu, znadu svedj u najljepšoj harmoniji spajati uzvišene nauke Kristove vjere sa toplim osjećajima ljubavi domovine. U tom apostolskom zvanju imao je puno zavidnika i protivnika, ali nadbiskup Sedej spadao je i u red onih jakih odabranih duhova, koji se ne ugiblju nikakvoj materijalnoj brutalnoj sili, nego u borbi čeliče otpornu snagu svoga uma i srca. Ono što je malena Belgija za vrijeme rata i nasilja njemačke vojske dala u glasovitom kardinalu Mersin, to je u ratnom i poratnom vremenu protiv jednog drugog tuđinskoj vlasti dala naša domovina u goričkom nadbiskupu Sedeju. — Na glas njegove smrti svi su glavni gradovi Jugoslavije iskazali počast tomu odličnom rodoljubu, pak nije zaostao ni naš Split, koji je uvijek znao visoko

cijeniti zaslužne muževe i njihovim dičnim imenima ukrasiti ulice svoga grada.

Dostojno bi bilo da i njegovim dičnim imenom bude prozvana jedna ulica našega grada. Neka mi bude dozvoljeno, da označim zgodno mjesto. U predgradju Manuša, koje nije više predgradje nego čitav novi krasni dio grada, podignuta je velika palača splitskog Kaptola, ispred koje će se provesti nova ulica, pak ja predlažem slavnom vijeću, neka glasu, da se na trajnu počast i milu uspomenu dra Sedeja ova nova ulica prozove: »Ulica nadbiskupa Sedeja«.

Iza ovog lijepog govora Don Frane Ivaniševića Vijeće je aklamacijom i aplauzom jednodušno prihvatilo predlog — Mi kao glasilo jugoslavenske emigracije u Jugoslaviji, ne možemo, a da ne izrazimo veliku zahvalnost splitskom općinskom vijeću u ime onog našeg izmučenog naroda, koji mu javno neće moći da iskaže svoju zahvalnost.

IZBORI SENATORA.

Prošle nedjelje, 3. januara, obavljeni su u državi izbori senatora. Među ostalim izabranima susrećemo ime gosp. Iva Sanciha, našeg zemljaka, bivšeg kmetijskog načelnika, potpredsjednika ljubljanske »Soče«. On je izabran za zamjenika senatora. Za senatora je u savskoj banovini među ostalim izabran g. dr. Ljubo Tomašić, čije je ime nama vrlo poznato. Rodjen je 1879 u Smokvici na otoku Korčuli. Srednje škole polazio je u Dubrovniku i na Sušaku, univerze u Beču, Zagrebu i Grazu. Kao mladi sudac službovao je u Rovinju i Puli. Godine 1910 otvorio je odvjetničku kancelariju u Trstu. U Istri je bio uvijek među prvim našim nacionalnim radnicima. Bio je

član odbora društva Edinost. U Narodnom vijeću god. 1918 vršio je dužnost blagajnika i zamjenika predsjednika dra Ribarža u vojnim stvarima. Kad su Talijani okupirali Trst stavljen je sa pok. Rikaržem pod optužbu, a zatim je od talijanskih vlasti dobio nalog, da u roku od 24 sata ostavi Trst, ali mu je zabranjeno da sobom povede obitelj. U januaru 1919 preselio se u Zagreb i tu se, na njegov predlog, osniva kod Narodnog vijeća odbor za okupirane krajeve, koji je vodio zajedno sa prof. Spinčićem sve dok mu vlada Protić-Korošec nije povjerila organizaciju naše pomorske uprave. Za godinu dana (1920) organizovao je pomorsku oblast sa jedinstvenim propisima za cijelu jugoslavensku obalu. Svršivši tu zadaću otvorio je odvjetničku kancelariju. Ranije je bio oblasni, a u novije vrijeme banski vijećnik.

NARODNA ODBRANA U LJUBLJANI SE BUDI.

U nedjelju, dne 3. januara, održan je u Ljubljani veliki manifestacioni zbor, koji je priredio oblasni odbor Narodne Odbrane, koja se je u Ljubljani počela iznova da budi i diže. Prisustvovalo je mnogo članova, te velik broj prestavnika organizacije sa svih strana, a i centrala iz Beograda poslalo je svoje prestavnike tajnika Uroša Bjelića i člana glavnog odbora prof. Angjelića. Zbor je nadasve lijepo uspio. Mi se nećemo osvrutati detaljno na tok zborovanja, nego ćemo iznijeti samo ovaj citat iz jednog govora:

»Narodna odbrana je stara častitljiva organizacija, ki lahko s ponosom gleda na svojo prošlost in kaže na uspehe, ki jih je dosegla v boju za narod in državo. To ni nikdar bila organizacija množice, kajti da se dosežejo veliki smotri je treba žrtve in dela, agilnosti in idealizma, predvsem pa gibčnosti, — a vse to zmora organizacija, ki vsebuje ne številčno, pač pa moralno in ideološko moč

Le taka organizacija je v stanu povesti za seboj množico svojega naroda, biti mu voditeljica in ga usposobiti za vedno nove borbe.

Narodna odbrana je zapisala na svoj prapor: »Svoboda ali smrt!« Delovala je za idejo maščevanja Kosovega polja in prišlo je slavno leto 1912., ko je mala, od vseh strani dušena Srbija razmaknila svoje meje in je dvoglavi beli orel zaplul s svojimi silnimi krili nad zaslužjenimi deli nekdanje Velike Srbije carja Dušana.

Narodna odbrana je zapisala na svoj prapor geslo: »Osvobođenje in zedinjenje vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev!« In prišlo je leto 1914., nato pa veliki dogodka 1. 1918., ki so izpolnili tihe upe in sanje tudi nam Slovincem in nam dali ljubljeno Jugoslavijo.

Marsikdo utegne dejati, da je bilo delo NO s tem zaključeno in da nam ta organizacija sedaj ni več potrebna. Toda, bratje, Narodna odbrana je organizacija dela za narod in državo, ona je potrebna danes ravno tako kakor pred 80 leti.

NAŠI DATUMI.

14. februara: Četrdesetogodišnjica smrti tršćanskog novinara i pjesnika Franca Cegnara (umro 14. februara 1892.).

12. marta: Pedesetogodišnjica života književnika dra Mate Tentora, direktora sveučilišne biblioteku u Zagrebu.

26. maja: Stogodišnjica rođenja odličnog naučenjaka istarskog Dragutina Parčića.

4. novembra: Stogodišnjica rođenja književnika i narodnog radnika Franje Ravnika.

10. augusta: Osamdesetogodišnjica od rođenja dra. Matka Laginje.

17. oktobra: Desetogodišnjica od objave zakona, kojim se ukida civilni komesarijat u Trstu te Julijska Krajina postaje provincija.

15—22. januara: Desetogodišnjica od prvih općinskih izbora u Julijskoj Krajini pod Italijom.

18—23. juna: Desetogodišnjica događaja na Krnu, i užasnog terora fašista u Kobaridu, Starom selu i Drežnici.

Ove godine pada nadalje 25-godišnjica od velikih pobjedonosnih izbora u Istri 1907 godine, pa 30-godišnjica osnivanja »Pučkog prijatelja« (1902. na Krku), te i mnogi drugi datumi, koje ćemo nastojati sakupiti i objaviti, a molimo i naše čitatelje, da u ovoj rubrici saradjuju s redakcijom.

ILICA 128

Nabavljajte Pokucitvo

kod J. D. Opacić i sinovi

u vlastitoj kući

ILICA 128 telefon 62-39 ILICA 128

Pripovijest »Istre«.

Zastava na vjetru

Jože Jeram (Nastavak 1.)

U čekaonici garaže automobilske poduzeća, koje je obavljalo promet između grada i okolice, sjedio je Ciril Mislej na dugoj klupi, nagnuo se lakom na kovčeg, podupro glavu i mislio je, gledajući kroz rešetke prozora na ulicu.

Vjetar nije prestajao. Bivao je od časa do časa sve jači, tek je po nekoliko trenutaka mirovao, da jače navali jakim udarcima. Prašina je bila pometena sa sredine ceste i nanosena na pločnike. Odatle ju je vjetar ponovno dizao, vijao je u vrtlozima, raznosio u grane platane u visini gradskih kuća, te je puštao na zemlju.

Na drugom kraju klupe sjedila je jedna gospodjica. Njezino lice bilo je blijedo, tako, da njezina blijedoća nije bila nekako u skladu s okruglim oblikom njenog lica. Njezina kestenjasta kosa jako se je odražavala od njezine blijedoće i krasno joj je pristajala. Na glavi je imala kapicu od velura, probodenu iglom. Njezinu svijetlu bluzu zakapčala je pod vratom kopča u formi zmije, na kojoj su žute pruge bile od stakla. Pored kovčega imala je mnogo zamotaka, složenih u hrpu. Neprestano je pogledavala na te svoje zamotke, kao da je muči briga, kako će prenijeti to breme.

Ciril Mislej je u dosadi čekanja dugo motrio njezino lice. Zagledale su ga njezine oči i uprle se u nj. Bile su malene, a na blijedom licu pričinjale su se crne. Ali čim su ga zagledale, te su oči i odbježale s njega.

U smiješnoj situaciji dvoje ljudi, koji se neprestano traže pogledima, a od stida se boji jedan drugog pogledati, — i on i ona začerveniše. Uprše svoje oči ravno kroz prozore u prašinu, koju je vjetar vijao cestom, u nemirno gibanje palmi u vrtu na protivnoj strani.

Lagano se je pogled otrgnuo s prozora, obraz je vukao u stranu. Istovremeno i jednako krado mlice pogledaše jedan drugog. I obojica kao da su se nečeg prestrašila. Ciril se je ipak nasmješio. Gospodjica je naglo ustala i izašla zbog nekog tihog stida kroz vrata, da tobože pogleda, da li je automobil pripravljen.

Nasred dvorišta stajao je velik i crn automobil. Izgledao je kao visoki konj. Na krov su slagali vreće i pakete. Ciril je stupio u automobil prvi. Kovčeg je gurnuo na nurežastu policu i stisnuo se na klupi uz prozor.

Gospodjica je došla pretrpana zamotcima, koje je, stojeći jednom nogom na prvoj stepenici, lagano stavljala na pod automobila. Jedan joj je pao na zemlju.

Ciril je priskočio na pomoć. Pokupio je njezine pakete i poslagao ih na policu. Na koncu pružio joj je ruku, da joj pomogne ući u automobil. Sva crvena i usopljena ona mu je zahvaljivala. Sjela je kraj vratiju. Tamo se je osjećao vjetar. Obazrela se na Cirila, zapazila je zgodno prazno mjesto uz prozor naprama Cirilu, digla se i pristupila.

— Je li dozvoljeno? — rekla je.

— Molim — odgovori Ciril — a u sebi promisli: — Pa Slovenka je! — i počeo da je motri bistrim okom. Ona je gledala kroz prozor.

Time je bio njihov razgovor za trenutak završen. Tek izvan grada, na cesti, između dva reda topola, koje su na vjetru plakale, Ciril se ohrabrio i zapitao:

— Kamo se vozite, gospodjice?

— U Vipavu, — odgovori ona.

Student ju je motrio pogledom nevjernog Tome, a na onom mjestu, kad je automobil počeo da se nizi, kao da pada u ponor, on se opet ohrabrio:

— Vi niste iz Vipave?

— Zašto ne? — pitao je posmjeh na njezinim malo iskrivljenim usnicama.

— Jer poznam sve gospodjice u Vipavi.

— Ja sam iz St. Vida kod Vipave.

— Tim manje! — reče Mislej. — U St. Vidu poznam čak i svu djecu.

Gospodjica je bila u maloj neprilici. Prikazala je cilj svog putovanja previše općenito. Skoro preko volje, ali i pod utiskom smijeha tog mladića, ona reče:

— Dakle, da kažem točno. Nisam ni iz Vipave ni iz St. Vida. Iz Stožica sam. Mislila sam, da nećete zalaziti u detalje.

Student se je sada počeo smijati na sav glas. Njegovo zdravo preplanulo lice postalo je crno od smijeha. Gospodjica ga je gledala zaprepaštenim očima. Nije znala što može da bude smiješna u tome, što je iz Stožica.

— Gospodjice, — lovio je Ciril dah po smijehu, — pa ja sam iz Stožica.

— Pa zašto ne bi tamo bilo mjesta i za mene — odsjekla je jetko.

— Znam, znam — reče Mislej ozbiljno, — ali ja u svojem selu poznam i životinje ne samo ljude. Kako to, da Vas još nikada nisam vidio?

— Pa ni ja Vas nisam vidjela.

— To je doista čudno — postao je student ozbiljan. — Ostaje još jedino pitanje vremena. Pred tri mjeseca Vas nije bilo kod nas.

— Pred dva mjeseca smo došli k Vama. Ja sam učiteljeva kći.

Student je u tom momentu ustao i prestavio se je: — Ciril Mislej.

Gospodjica mu je promrmljala svoje ime: Čuo je samo »Karmen«. Njezino prezime izgubilo se je u buci automobila.

(Nastavit će se)

KAKO POSTUPA JUGOSLAVIJA SA SVOJIM MANJINAMA.

Kako novine javljaju po naredbi ministarstva prosvjete od 1. januara ove godine u Kočevju u Sloveniji je otvoreno njemačko dječje obdanište njemačkog »Kulturbunda«. Vijest o osnivanju ove ustanove pobudila je medju Nijemcima u Kočevju veliko zadovoljstvo.

Ali to nije još sve. Kako je na zboru »Narodne Odbrane« u Ljubljani referirao dr. Vauhnik uz sjevernu granicu ok Maribora, na našem teritoriju njemačke nacionalnoobrambene organizacije, kojima su na čelu »Schulverein« i »Südmarka« vrše ogromnu aktivnost, ustanovljuju škole, dječje vrtove i podupiru njemački živalj novčano. Austrija je u posljednje vrijeme potrošila za izdržavanje njemačkog živilja u Jugoslaviji 6 milijuna dinara. —

PREDAVANJA PRILIKOM PEDESETGODIŠNJICE SMRTI BISKUPA DOBRILE.

13. januara pada pedesetgodišnjica smrti biskupa Dobrile, a 16. aprila 120 godišnjica rođenja. Između ta dva datuma priredit će se u raznim mjestima Jugoslavije dostojne komemoracije velikog istarskog preporoditelja. Narocito se spremaju na te komemoracije naše emigrantske organizacije. Naša redakcija je mnogima već poslala materijal za predavanja. Onim organizacijama, koje se još nisu spremile, a žele komemorirati biskupa Dobrile, izići će naša redakcija s osnovnim podacima rado susret.

INŽINJIRSKA DIPLOMA.

Na praškoj tehnici je 11. decembra diplomirao na čast mašinskog inženjera gosp. Igor Lokar iz Ajdovščine. Čestitamo!

NAŠA AKCIJA USPJEVA.

Prvi rezultati naših napora da od lista »Istre« stvorimo list dostojan čitave emigracije pržaju nam veliko zadovoljstvo i daju nam pobude, da na započetom putu ustrajemo podvostručenom energijom. Ne treba da gubimo mnogo riječi: OVAJ BROJ LISTA ŠTAMPA SE U NAKLADI, KOJA JE ZA 1500 ISTISKA VEĆA OD NAKLADE POLOVICOM DECEMBRA. Toliko je narasao u ovo razmjerno kratko vrijeme broj naših pretplatnika. Svijest naše emigracije je velika. Naš pothvat je shvaćen.

Ali mi ne smijemo na tome stati. Još nije učinjeno sve ono, što je zamišljeno i što treba učiniti, da bi se osigurao listu dostojan život. Mi očekujemo daljnju potporu svih organizacija i svih naših prijatelja. CEKAMO DALJNE SPISKOVE PRETPLATNIKA. Početkom godine mora ta akcija biti provedena, bez odlaganja na kasnija vremena.

Od naših prijatelja dobili smo od 100—200 adresa, NA KOJE SMO POSLALI LIST NA OGLED. Mi se nadamo, da će naš apel naići na odaziv i da im nismo list uzalud poslali, to jest da ćemo te adrese moći računati kao stalne pretplatnike. ONE, KOJI SE NE ŽELE ODAZVATI NAŠOJ MOLBI, MOLIMO, DA NAM RADI REDA VRATE LIST.

Stare i nove pretplatnike molimo, da nam što prije DOSTAVE PRETPLATU, jer naš list živi od same pretplate. Troškovi štampanja su veliki, naročito sada, otkako izlazi list u obnovljenoj formi i svaki tjedan.

Nekoji pretplatnici nisu uzeli u obzir, da list OD NOVE GODINE STOJI 50 DINARA, A NE VIŠE 36, DINARA, pa su nam poslali pretplatu po starom. Molimo ih, da nam dostave razliku, za koju smo ih zadužili, jer im se inače pretplata ne računa za čitavu godinu.

Posljednje vijesti

UDRUŽENJE »ISTRA-TRST-GORICA« U BEOGRADU

Beograd, 3. januara. Udruga »Istra-Trst-Gorica« održalo je Silvestrovo Veče u Grand Hotel Petrogradu. I ako je u svima hotelima i kafanama održan doček Nove godine, prostorije Petrograda bile su za brojne posjetioce premale i mnogi naši prijatelji nisu mogli naći mjesta. Pokazalo se da je Udruga pribavilo mnogo simpatizera i medju Beogradjanima. Bilo je dosta uglednih ličnosti i iz najboljih krugova.

Zabava je ispala u svakom pogledu odlično. Stara je godina oterana uz posmrtni marš metlama i ugašeno je svetlo. Iza toga pojavila se je Nova godina, mala Marija Arčonova i pozdravila sve zaželivši svima, a osobito onima u Istri-Trstu i Gorici Sretno Novo Leto. Raspoloženje publike bilo je osobito dobro i mladež, koje je bilo više nego ikada zabavljala se do dana. Vojna muzika iz Zemuna svirala je neumorno na opće zadovoljstvo.

Za Božić »Udruga Istra-Trst-Gorica« razdijelila je priličnu sumu svojim siromašnim i nezaposlenim zemljacima. Isto tako Jugoslavenska je Matica dala siromašnim izbeglicama preko 200 kg. svinjskog mesa i nešto vina, a Javna Berza Rada odenula je i obula mnoge sirotane. Tako su i oni najsiromašniji ove godine ipak imali najpotrebnije za Božićne blagdane.

Neka i ovom prilikom bude izrečeno javna zahvalnost svima, osobito pak Javnoj Berzi Rada, koja i inače, koliko je moguće izlazi izbeglicama u susret.

PREDAVANJE V LJUBLJANI

Delavsko prosvetno in podporno društvo »Tabore«, 7. o. m. je imelo redni članski sastanak u društvenom lokal. Na dnevnom redu je bilo predavanje »Jugoslovenska ideja« in poročila o zadnjih dogotkih po svetu.

V društvu »Soča« bo v soboto 9. t. m. pri »Levu« ob pol 21. zanimivo predavanje ljubljanskega podžupana profesorja g. Jarca o velikih mestih v preteklosti in bodočnosti. Po predavanju nastopi prvič nov kvartet »Zabac«.

ARETACIJE V ZVEZI S POGREBOM NADŠKOFA DRA. SEDEJA.

Gorica, decembra 1932. — Da se toliki tisoči naših ljudi od vseh strani Julijske Krajine udeležili pogreba nadškofa Sedeja ni bilo nikakor po volji fašistom. Najraje bi se veda to množico, ki se je prišla posloviti od svojega dobrega škofa, razgnali. Da bi pa vsaj deloma dali duška svoji jezi, so one naše ljudi, ki so hodili kropiti, žalili na najnedostojnejše načine. Smejali in rogali so se jim z besedami: »Avanti, avanti! Oggi spettacolo gratis«. — »Le naprej, le naprej! Danes je predstava zastoj«. — Naj manj pa jim je bilo všeč, da je profesor Terčelj odslužil za vse one tisoče naših ljudi, ki niso mogli v cerkev »Requiem« na prostranem Travniku pred stolnico in imel nanje končno slovenski nagovo. Si moremo misliti, da so fašisti besneli od srda, ko je profesor Filip Terčelj imel nagovor v slovensščini na pogrebu zopet na Sv. Gori ter ko so zapeli par slovenskih nagrobnic pod vodstvom našega skladatelja Alojzija Bratuža. Da se bodo nad tem maščevali pa so sklenili fašisti takoj; samo, da so to maščevanje odnesli na poznejši čas, ko bi se duhovi malo pomirili in, ko nebi nihče stavil kasnejšega preganjanja naših ljudi v zvezo s pogrebom nadškofa. — V Gorici so aretirali na zadnji dan starega leta celo vrsto naših inteligentov; med njimi tudi č. g. prof. Filipa Terčelja, skladatelja Alojzija Bratuža, Darka Sfiligoja, ter jih prepekljali v tržaške zapore in jih bodo, kakor vse kaže, postavili pred Posebni Tribunal. Vse so obsodili protidržavne propagande.

OTKRIČA O SMRTI ŽUPNIKA NEMECA.

Gorica, januara 1932. — Na naše informacije o tragičnoj smrti župnika u Komnu Bohuslava Nemeca možemo da dodamo još ovo: Nemec je umro od posljedica grubog postupka od strane talijanskih vlasti. Pokojnog župnika su na kvesturi kod ispitivanja stiskali medju dvjema ploham, koje su napravljene za mučenje u istragama. Kad su ga pustili došao je kući i legao u postelju. Pred

vlastima je morao priseći, da će šutjeti. Dovedli su ga iz Komna u bolnicu u Gorici, gdje se je ispovjedio tada još živcem nadbiskupu Sedeju, koji ga je oslobodio prisege. Nemec je blagopokojnom dru. Sedeju ispričao zatim sve kako je bilo.

VELIKE KAZNE ZBOG SLAVENSKOG PREZIMENA.

Herpelje, januara 1932. — U Rodiku je prošlih dana bilo 12 seljaka kažnjenih globom po 600 lira svaki, jer su se potpisivali slavenskim prezimenom, na pr. Babič mjesto Balbi, kako im je prezime silom promijenjeno na talijanski oblik. Nekoji su morali prodati posljednju kravu, da bi platili tu visoku globu.

UAPŠENO 40 LJUDI ZBOG RAS-TRGANE ZASTAVE.

Trst, januara 1932. Iz Zgodnika je stigla vijest, da su tamo u zatvorenoj općinskoj kući našli rastrganu talijansku zastavu. Tim povodom uhapšeno je u Zgoniku 40 ljudi. Opet jedan povod za proganjanje našeg naroda.

TEŽAK SUKOB CIVILA I KARABINJERA KOD ŽMINJA U ISTRI.

Pazin, 4. januara 1932. — Jučer popodne oko 5 sati došlo je do jednog teškog sukoba izmedju jedne karabinjerske patrola, koju je vodio brigadir iz Žminja Gargioli sa civilistima kod Sv. Ivana na Raši. Došlo je do pucanja s jedne i s druge strane i bitka je trajala preko pola sata. Na koncu su civilisti nestali u šumi. Karabinjerima je došlo veliko pojačanje, trupe su pretražile čitav kraj, ali bez uspjeha. O tome pišu i talijanski listovi.

KRIZA TRSTA.

Trst, januara 1932. — U tršćanskom pokrajinskom vijeću korporativne ekonomije prikazao je potpredsjednik Segre situaciju trgovine u Trstu užasno nepovoljnom. U posljednjim mjesecima Trst nemože uopće da sklopi bilo kakav posao sa svojim prirodnim zaledjem uslijed uvoznih i izvoznih ograničenja. — Tršćanski promet ubijaju osim toga i sve slabije i slabije prilike na Levantu. Tršćanske industrije su sve u krizi. U kamenolomima pokrajine poslovi su reducirani za 80%. Bezposlenost naglo raste. Bijeda je velika, pa je za opskrbu gladnih preko zime potrebno mnogo novaca, a vlada je doznala svega 50.000 lira.

GLAVNA SKUPŠTINA (OBČNI ZBOR) DRUŠTVA »ZARJA« U KRANJU.

Pri zaključku lista primamo iz Kranja opširan poziv na IV. glavnu skupštinu tamošnje emigrantske organizacije »Zarja«. Zao nam je, što taj lijepi članak ne možemo iz tehničkih razloga donijeti. Glavna skupština održava se 10. januara. Donijet ćemo prikaz skupštine.

OPADANJE STANOVNIŠTVA PULE.

Pula, decembra 1931. — Da stanovništvo grada Pule rapidno pada, to više nije tajna. Poslije rata izgubila je Pula preko 20 tisuća stanovnika. Prema jednoj novijoj statistici vidimo, da se je, naprimjer, u mjesecu oktobru doselilo u Pulu 223 ljudi, a isto vrijeme izselilo 326.

Trgovina mješovite robe

ANDRIJA VATOVEC

specijalna brašna za poslastice i rastezanje

pržena kava uvijek svježja

ZAGREB
Paromlin

SJEĆANJE NA MOJ RODNI KRAJ.

Tamo daleko sred sinjeg mora,
Otok je Lošinj, pitom i blag,
Tamo ja prvo ugledah svijetlo,
Tamo mi prvi žića je trag.

Tamo ja prve prolazih krasne
Nevine dane djetinstva mog,
Tamo me dobra učila majka
Veliku riječ izreči: Bog!

Prve ja tamo polazih škole
Otvaram oči, oštih si um,
Spremat se stadoh, kako prolazi
Tvrđi trnovit žića mi drum.

Podneblje blago, čarobno more,
Brežuljci krasni, prirode dar,
Zaljevi rajski, pitat te čine:
Ima li kraja ljepšega zar?

Nesreća teška njega je snašla,
Davno ga prati nemila kob,
Mili moj narod Lošinja blagog
Odavna postô tudjinski rob....

U njem Manastir Trećega Reda.
U njem je sada pustoš i muk,
Čekajuć željno kada će opet,
Ozvanjat sveti glagoljski zvuk.

Sloboda tamo kada zavlada,
Sreću će mome naći tad lijek,
Tamo će ići, radit će tamo,
Tamo će svršit žića mog vijek.

Ante Belanić

KAM TEČEŠ...

Kam tečeš Zilja, kam Soča bistra
vališ zdaj svoje valovje kalno?
Kaj Rož, Podjuna, Kras, Brda, Istra
oblekli obleko ste žalno?

Kaj s stolpov Zadra in Trsta, Reke
zastave naše še ne vihrajo?
Pri Gospi Sveti res več na veke
k Svobodi zvoniti ne znajo? —

Ej, Kosovo naše, Kosovo tužno,
pač kmalu boš maščevano,
ko pleme južno, pleme meškužno
prežene burja Slovanov.

Na bratski zov Skadra, Soluna
odzove se, zvon Gosposvetki, Podjuna
in naše trpljenje, val našega srda
se zbije čez gore, čez Brda...

Rad. Peterlin-Petrška.

Nemoguće rodbinstvo

Fašista: Kažu, da mi fašisti vas u Julijskoj Krajini odnaruđujemo i stvaramo od vas silom Talijane. To mogu govoriti samo bezumnici, ali svako pametan, ko pogleda nas dvoje, vidi, da obojica pripadamo jednoj rasi...

STRAH JE VRAG.

Došao Riječanin neki u restauraciju i zatražio porciju »tripa«. Kad mu konobar donese zatraženo jelo, okusi, ali u isti se mah diže i podje za drugi sto. Nego ni tu ne osta dugo, već se s onim svojim »tripa« preseli za drugi, a malo zatim za treći sto, dok se naposljetku ne smiri negdje duboko, u najtamnijem kutu.

Konobar misleći da našem Fijumancu nedostaje barem jedna daska u glavi, pridje mu bliže i upita ga:

— Molim vas, biste li vi mogli reći: zašto ste promijenili tolika mjesta?

Fijumanac odgovori:

— Hoću da vam kažem zašto! Tamo u sredini, na najvidljivijem mjestu visi slika Mussolinija. Je li tako?

— Tako je!

— Onaj isti Mussolini, nastavi Fijumanac, ukinuo je našu slobodnu riječku državu, odveo mi jednog brata na Lipari, ispraznio mi sve džepove, a malo prije gledao me sa one svoje slike tako strašno, te me je bilo strah, da mi ne odnese i ove moje »tripe«. Zato sam se evo i stisnuo u ovaj kut, da me ne vidi...